

Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus

Ceredigion

Public Services Board

Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Ceredigion

Arolwg Lles

Adroddiad Adborth Ymgysylltu

Tachwedd 2021

Cynnwys

1	Cyflwyniad	3
2	Arolwg Lles	4
3	Arolwg Ysgolion	27
4	Digwyddiadau Rhanddeiliaid	31
5	Dweud eich Dweud Ceredigion	35
6	Nodweddion Gwarchodedig	36

Cefndir

Rhwng 10 Awst ac 8 Hydref 2021, bu Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus (BGC) Ceredigion yn ymgysylltu gyda phreswylwyr ynghylch lles yn y sir er mwyn cwblhau'r Asesiad Llesiant Lleol. Cynhaliwyd yr arolwg ar draws y rhanbarth, gyda Sir Gaerfyrddin a Sir Benfro, a safonwyd y cwestiynau er mwyn gallu adnabod materion rhanbarthol ehangach sy'n effeithio ar Orllewin Cymru.

Cyfradd Ymateb

At ei gilydd, cafwyd **405** o ymatebion i'r arolwg, **39** yn Gymraeg, **366** yn Saesneg. Yn ogystal, cafwyd **741** o awgrymiadau a sylwadau ysgrifenedig, ac er nad oes modd cynnwys pob un ohonynt air am air yn yr adroddiad hwn, cynigir detholiad er mwyn dangos y gwahanol safbwyntiau.

Methodoleg

O ganlyniad i bandemig iechyd parhaus COVID-19, darparwyd yr arolwg ar-lein ac fe'i hysbysebwyd trwy rwydweithiau partneriaid BGC a chyfryngau cymdeithasol. Roedd copïau papur ar gael hefyd, ynghyd â fersiwn mewn iaith hawdd i'w darllen, ac o wneud cais, roedd modd i ymatebwyr roi eu hymatebion dros y ffôn. Lluniwyd rhestr o'r rhanddeiliaid er mwyn sicrhau bod pob partner a grŵp lleol yn cael gwybod am yr arolwg.

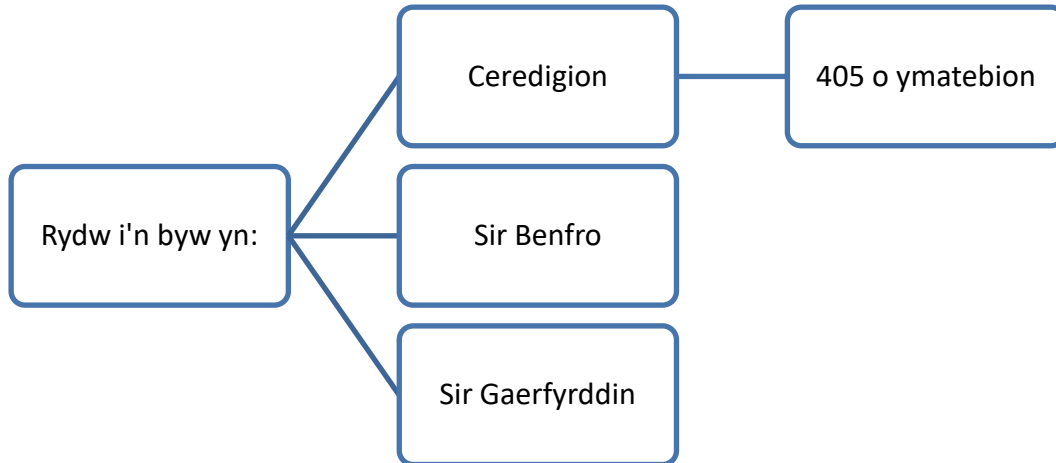
Bydd BGC yn defnyddio adborth preswylwyr, busnesau a grwpiau eraill er mwyn helpu i gyfrannu at yr Asesiad Llesiant Lleol, a'r Cynllun Llesiant pum mlynedd yn dilyn hyn.

Mae'n bwysig nodi mai rhan o'r gweithgarwch ymgysylltu a gynlluniwyd i gynorthwyo'r Asesiad Llesiant Lleol oedd yr Arolwg Lles. Yn ogystal, trefnwyd nifer o weithdai gyda grwpiau amrywiol ar draws y sir, a gynhaliwyd gan bartneriaid GC. Nod y rhain oedd ystyried y materion sy'n effeithio ar les yn y sir, ac ar eu grŵp nhw, yn fanylach. Defnyddiodd strwythur y sesiynau hyn ddull Tri Gorwel wrth feddwl am y dyfodol, lle'r oedd y cwestiwn cyntaf yn trafod ein sefyllfa bresennol, roedd yr ail gwestiwn yn trafod y cyfnod pontio rhwng lle'r ydym nawr a lle'r ydym yn dymuno bod, ac roedd y cwestiwn olaf yn trafod y man lle'r ydym yn dymuno bod, h.y. Ceredigion yr ydym yn dymuno ei chreu yn y dyfodol. Gellir gweld manylion pellach am y dull ymgysylltu a ddefnyddiwyd yn y Methodoleg Rhanbarthol a'r Pecyn Cymorth Ymgysylltu.

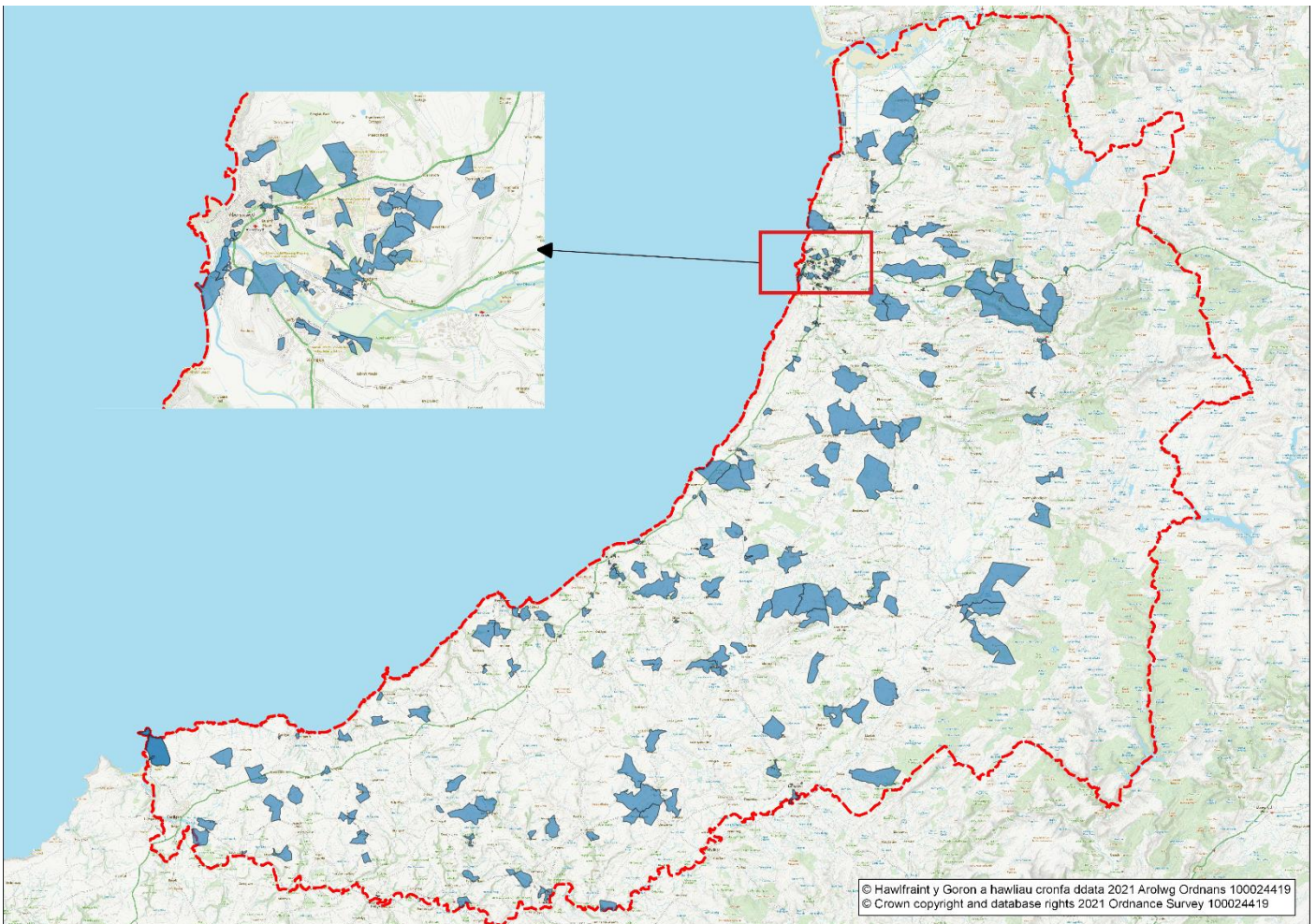
Mae'r paragraffau sy'n dilyn yn cynnig crynodeb o'r canfyddiadau.

C1. Rydw i'n byw yng Ngheredigion

Y cwestiwn cyntaf a ofynnwyd i'r ymatebwyr yn ein Harolwg Lles oedd ym mha sir y maent yn byw, er mwyn gwahaniaethu data rhwng y rhanbarthau. O blith 1,333 o ymatebion, dywedodd 405 (30%) eu bod yn byw yng Ngheredigion.

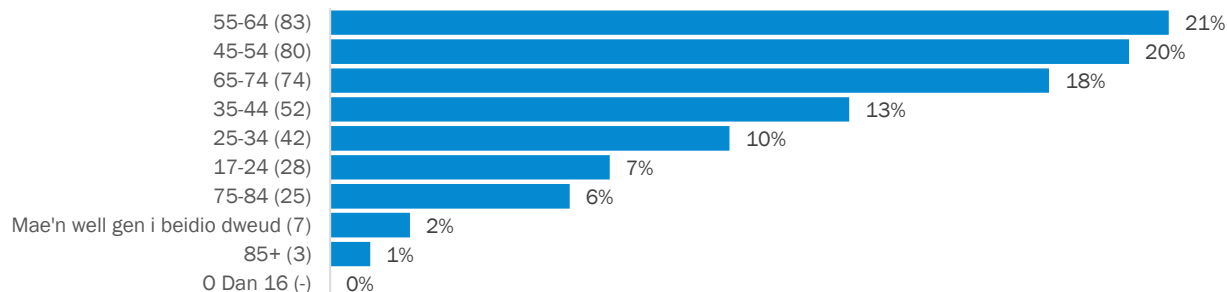

C2. Nodwch gyfeiriad post eich cartref heb ddefnyddio unrhyw fylchau (e.e. SA154EA)

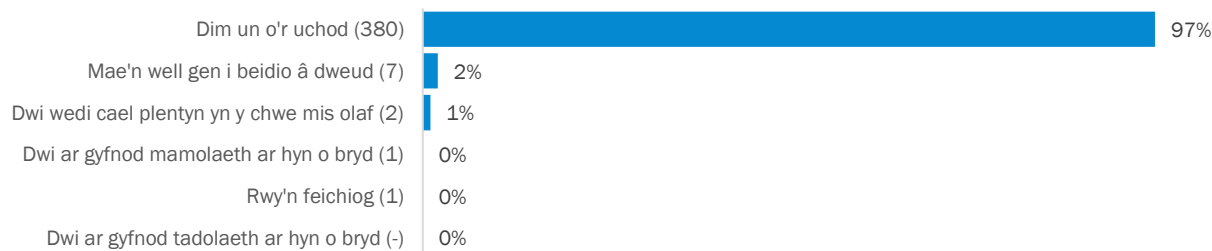
Mae'r map uchod yn dangos o ble ddaeth yr ymatebion yng Ngheredigion. Roedd ail gwestiwn yr Arolwg yn gofyn i'r ymatebwyr nodi eu cod post llawn. Nodwyd cyfanswm o oddeutu 225 o wahanol godau post ar gyfer y cwestiwn hwn. Er y cafwyd 405 o ymatebion at ei gilydd, rhaid i ni ystyried y ffaith bod rhai pobl yn byw yn yr un ardal cod post efallai. O edrych ar y map uchod, mae'n amlwg y cafwyd ymatebion o bob cwr o Geredigion.

C3. Ym mha grŵp oedran ydych chi?

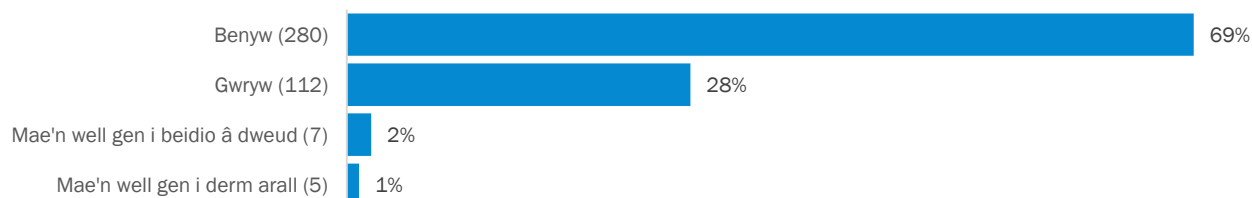
Roedd mwyafrif yr ymatebwyr i'n Harolwg Lles rhwng 55 a 64 oed (21%). Roedd grŵp oedran 45 i 54 oed (20%) yn agos iawn y tu ôl. Roedd 18% o'r ymatebion gan y rhai rhwng 65 a 74 oed ac roedd 13% gan y rhai rhwng 35 a 44 oed. Dim ond 1% o'r ymatebion oedd gan y rhai 85+ oed. Nododd 2% o ymatebwyr y byddai'n well ganddynt beidio dweud i ba grŵp oedran y maent yn perthyn. Ni chafwyd unrhyw ymatebion gan y rhai dan 16 oed, er y cynhaliwyd arolygon eraill a oedd yn fwy addas i'r grŵp oedran hwn.

C4. Beichiogrwydd a mamolaeth/tadolaeth: Nodwch a oes unrhyw rai o'r canlynol yn berthnasol i chi?

Nid oedd rhan fwyaf yr ymatebwyr i'r arolwg (97%) yn feichiog, nid oeddent wedi cael baban yn ystod y chwe mis diwethaf ac nid oeddent ar gyfnod o absenoldeb mamolaeth neu dadolaeth. Nododd 2% o'r ymatebwyr y byddai'n well ganddynt beidio dweud ac roedd 1% o'r ymatebwyr wedi cael baban yn ystod y chwe mis diwethaf.

C5. Rhyw: Sut fydddech yn disgrifio eich hun:

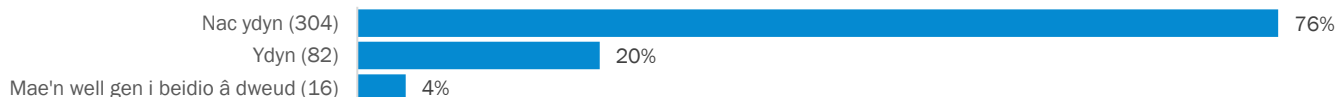

Nodwch 'byddai'n well gennyf ddefnyddio term arall'

- Rhyweddhyllifol
- Rhyweddhyllifol
- Anneuaidd
- Rhywedd Hylifol (Nhw)
- Rhyweddhyllifol

Disgrifiodd mwyafrif yr ymatebwyr i'n Harolwg Lles eu hunain fel unigolyn benywaidd (69%), a disgrifiodd 28% o'u hunain fel unigolyn gwrywaidd. Nododd 2% o ymatebwyr y byddai'n well ganddynt beidio dweud sut y byddent yn disgrifio eu hunain ac roedd yn well gan 1% ddefnyddio term arall. Nododd mwyafrif y rhai yr oedd yn well ganddynt ddefnyddio term arall mai 'Rhyweddhylifol' yw'r term y maent yn ei ffafrio.

C6. Anabledd: A yw eich gweithgareddau dydd-i-ddydd yn cael eu cyfyngu oherwydd problem iechyd neu anabledd sydd wedi para 12 mis neu y mae disgwyl iddi bara o leiaf 12 mis arall?

Dywedodd 20% o'n hymatebwyr bod eu gweithgareddau dydd-i-ddydd yn cael eu cyfyngu oherwydd problem iechyd neu anabledd sydd wedi para 12 mis, neu y disgwylir iddi bara o leiaf 12 mis arall.

Dywedodd 76% nad yw eu gweithgareddau dydd-i-ddydd yn cael eu cyfyngu oherwydd problem iechyd neu anabledd sydd wedi para 12 mis neu y disgwylir iddi bara o leiaf 12 mis arall.

Roedd yn well gan 16 o ymatebwyr (4%) beidio datgelu'r wybodaeth hon.

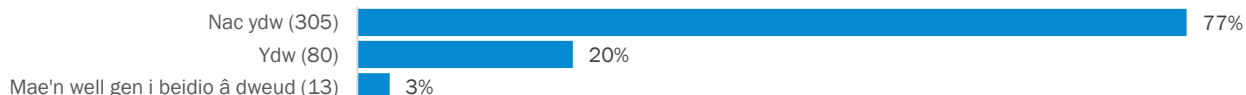
C7. Ailbennu rhywedd: A yw eich rhyw yr un fath â'r un a neilltuwyd i chi ar eich genedigaeth?

Dywedodd bron i 90% o ymatebwyr (89%) i'n harolwg lles bod eu rhyw yr un fath â'r un a neilltuwyd iddynt ar eu genedigaeth.

Atebodd 8% nac ydy i'r cwestiwn hwn, sy'n golygu nad yw eu rhyw yr un fath â'r un a neilltuwyd iddynt ar eu genedigaeth ac roedd yn well gan 3% beidio dweud.

C8. Cyfrifoldebau Gofalu: A ydych chi'n darparu gofal rheolaidd, di-dâl a sylweddol ar gyfer perthynas, ffrind neu gymydog nad ydynt yn gallu ymdopi yn eu cartref heb help oherwydd salwch, eu hoedran neu anabledd?

Dywedodd 80 o'n hymatebwyr (20%) bod ganddynt gyfrifoldebau gofalu a'u bod yn darparu gofal rheolaidd, di-dâl a sylweddol ar gyfer perthynas, ffrind neu gymydog nad ydynt yn gallu ymdopi yn eu cartref heb help oherwydd salwch, oedran neu anabledd.

Nododd bron i 80% o'r ymatebwyr (77%) nad oes ganddynt gyfrifoldebau gofalu ac roedd yn well gan 3% beidio datgelu'r wybodaeth hon.

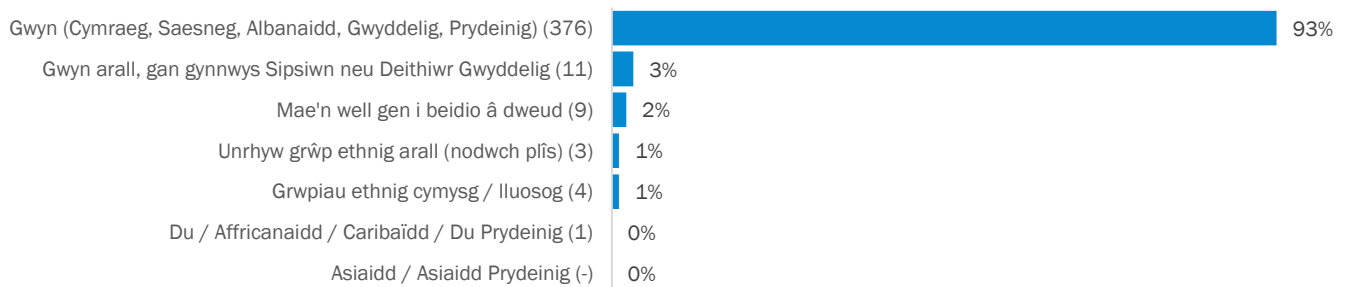
C9. Cyfeiriadedd Rhywiol: Beth yw'ch cyfeiriadedd rhywiol?

Nododd rhan fwyaf yr ymatebwyr i'n Harolwg Lles eu bod yn heterorywiol/strêt (82%). Roedd yn well gan 7% beidio dweud.

Dywedodd 5% o ymatebwyr eu bod yn ddeurywiol, dywedodd 2% eu bod yn fenyw hoyw/lesbiad neu arall a dywedodd dim ond 5 ymatebydd (1%) eu bod yn ddyn hoyw.

C10. Grŵp Ethnig: Beth yw eich grŵp ethnig?

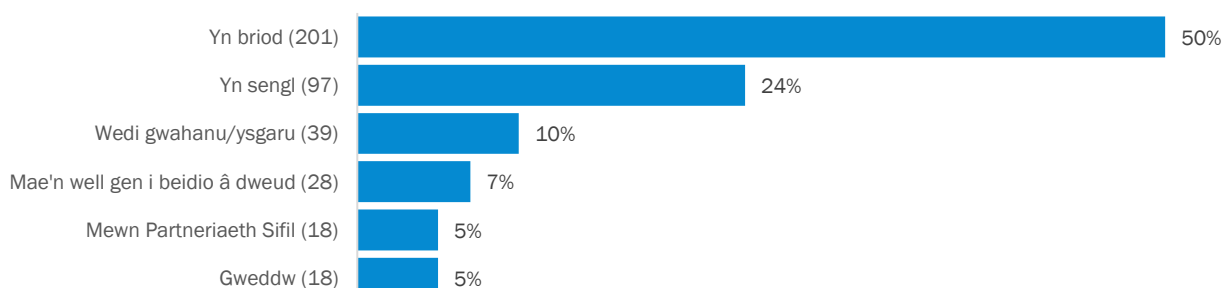
Nodwch 'unrhyw grŵp ethnig arall'

- Gwyddel/Gwyddeles o Ogledd Iwerddon
- Groegwr/Groeges, Iddew/Iddewes Cymreig
- Canadiad Cymreig gyda hanes teulu ethnig Prydeinig (Albanaidd, Gwyddelig, Seisnig a Chymreig)

Nododd dros 90% o ymatebwyr eu bod yn ystyried eu bod yn perthyn i'r grŵp 'Gwyn (Cymro/Cymraes, Sais/Saesnes, Albanwr/Albanes, Gwyddel/Gwyddeles, Prydeiniwr/Prydeinwraig)' (93%). Nododd 3% eu bod yn ystyried eu bod yn perthyn i grŵp 'Gwyn arall, gan gynnwys Sipsiwn neu Deithiwr Gwyddelig' ac roedd yn well gan 2% beidio dweud. Dim ond 4 ymatebydd neu 1% ddywedodd eu bod yn perthyn i grwpiau ethnig cymysg/lluosog.

Nododd 3 ymatebydd neu 1% eu bod yn perthyn i grŵp ethnig arall, gan nodi'r grŵp hwn, ac mae modd eu gweld yn y rhestr uchod.

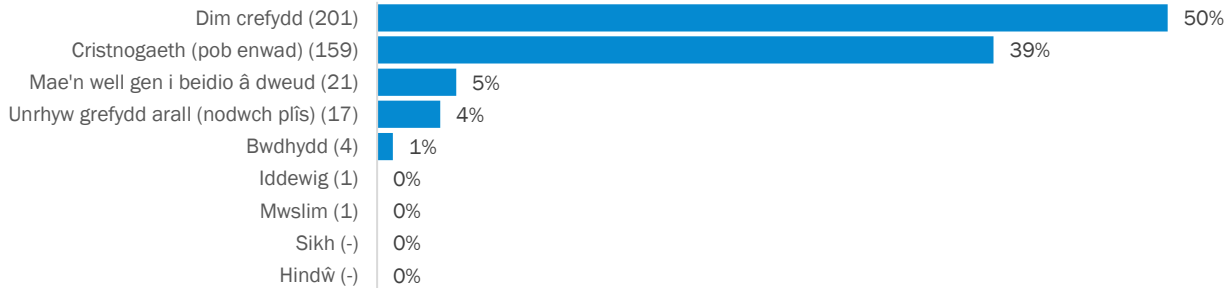
C11. Priodas a phartneriaeth sifil: A ydych chi?

Dywedodd union hanner yr ymatebwyr i'n Harolwg Lles eu bod yn briod (50%). 'Sengl' oedd yr ail ddewis mwyaf poblogaidd, ac roedd 97 o ymatebwyr wedi nodi hyn (24%). Nododd 10% o ymatebwyr eu bod wedi ysgaru neu wahanu ac roedd yn well gan 7% beidio dweud.

Yn yr un modd, roedd 10% o ymatebwyr naill ai mewn partneriaeth sifil (5%) neu'n ŵr/gwraig weddw (5%).

C12. Crefydd: Beth yw eich crefydd chi?

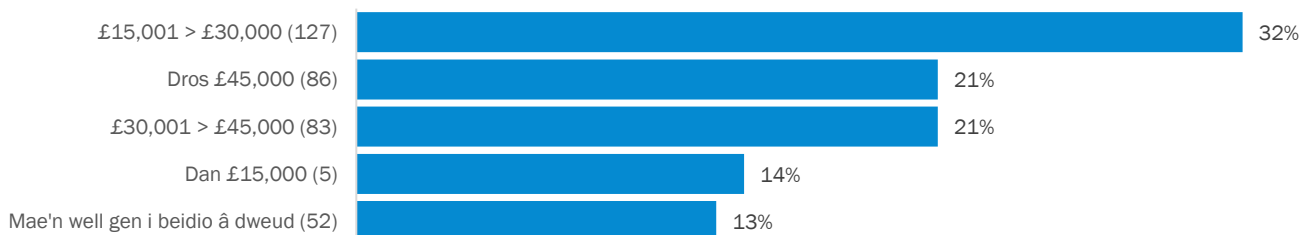

Nodwch unrhyw grefydd arall:

- Pagan
- Ysbrydegydd
- Pagan
- Pagan
- Pagan
- Crynwr
- Pagan
- Catholig
- Panentheist
- Pagan
- Pagan
- Pagan
- Tolkienism
- Ysbrydol
- Pagan
- letsism
- Ysbrydegydd

Nododd hanner ein hymatebwyr nad oes ganddynt unrhyw grefydd (50%) a dywedodd 39% eu bod yn Gristnogion (pob enwad). Roedd yn well gan 5% beidio dweud a nodwyd crefydd arall gan 4%, a gellir gweld yr ymatebion hyn yn y rhestr uchod. Dywedodd 4 ymatebydd (1%) eu bod yn Fwdhyddion.

C13. Incwm yr Aelwyd: Tua faint o incwm fydd yn dod i'ch aelwyd bob blwyddyn?

Nododd rhan fwyaf ein hymatebwyr bod incwm eu haelwyd rhwng tua £15,001 a £30,000 (32%). Yr ail ateb mwyaf poblogaidd oedd bod incwm yr aelwyd dros £45,000 (21%) a rhwng £30,001 a £45,000 (21%). Nododd 14% o

ymatebwyr bod incwm eu haelwyd yn llai na £15,000 ac roedd yn well gan 13% o ymatebwyr beidio datgelu'r wybodaeth hon.

C14. Yr Iaith Gymraeg: A ydych chi'n gallu deall, siarad neu ysgrifennu Cymraeg?

Dywedodd dros hanner ein hymatebwyr eu bod yn gallu deall Cymraeg a siaradir (54%). Roedd gallu siarad Cymraeg a gallu darllen Cymraeg wedi cael 44% o'r pleidleisiau, a dywedodd 38% eu bod yn gallu ysgrifennu Cymraeg. Dewisodd 37% o'r ymatebwyr 'dim un o'r uchod', sy'n golygu nad ydynt yn gallu deall, siarad, darllen nac ysgrifennu Cymraeg.

C15. Beth yw eich prif iaith?

Saesneg oedd prif iaith rhan fwyaf yr ymatebwyr i'n Harolwg Lles (81%). Cymraeg oedd prif iaith 17% o'r ymatebwyr ac roedd 2% wedi rhestru iaith arall, y gellir eu gweld yn y rhestr isod.

Nodwch eich 'prif iaith' arall:

- Almaeneg
- Saesneg ond yn dysgu Cymraeg yn araf
- Almaeneg
- Almaeneg
- Byddai'n well gennyf beidio dweud
- Pwyleg
- Rwsieg
- Y brif iaith yw Saesneg. Cymraeg sylfaenol

C16. A ydych chi'n gwirfoddoli?

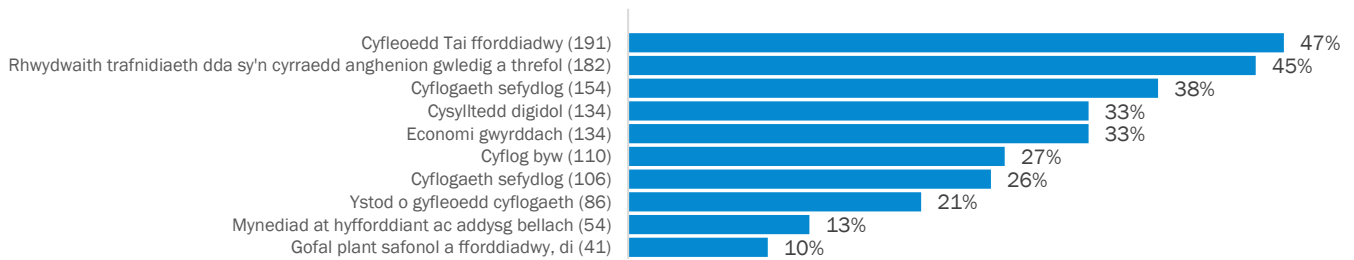

Nododd mwyafrif ein hymatebwyr nad ydynt yn gwirfoddoli (66%). Wedi dweud hyn, dywedodd 34% eu bod yn gwirfoddoli.

C17 Soniwch wrthym am eich gwaith gwirfoddol ac am sawl awr y mis y byddwch yn gwirfoddoli?

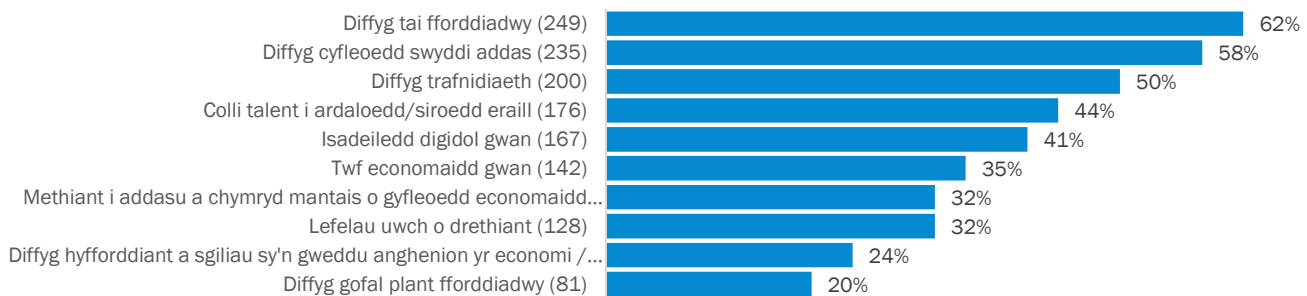
C18. Pa dri pheth yr ydych chi'n eu gwerthfawrogi fwyaf mewn cymuned llewyrchus?

Y tri ateb mwyaf poblogaidd a ddewiswyd gan ymatebwyr pan ofynnwyd iddynt nodi'r tri pheth y maent yn ei werthfawrogi fwyaf mewn cymuned llewyrchus yw cyfleoedd i sicrhau tai fforddiadwy (47%), a ddilynwyd gan rwydwaith trafndiaeth da sy'n bodloni anghenion yr ardaloedd gwledig a'r ardaloedd nad ydynt yn rhai gwledig (45%) ac incwm sefydlog (38%).

Yr ateb lleiaf cyffredin i'r cwestiwn hwn oedd gofal plant digonol a fforddiadwy (10%). Rydym yn gwybod bod prisiau gofal plant yn codi. Gwnaethpwyd mwyafrif yr ymatebion i'r arolwg hwn gan bobl dros 45 oed, ac mae'n llai tebygol bod angen gofal plant digonol a fforddiadwy arnyh nhw.

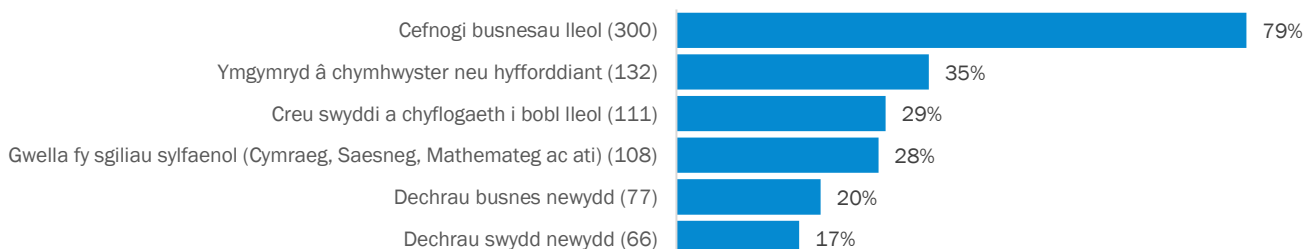
C19. Gan edrych i'r dyfodol, beth sy'n eich pryderu chi fwyaf am lewyrch y sir?

Gan ystyried y dyfodol, diffyg tai fforddiadwy (62%) oedd y peth a oedd yn pryderu ymatebwyr fwyaf am ffyniant yn y sir, a diffyg cyfleoedd am swyddi addas oedd yn ail (58%). Mae'r ymatebion hyn yn cysylltu â'n canfyddiadau yn yr Asesiad ei hun, mae prisiau tai wedi bod yn codi ac mae costau byw wedi bod yn codi hefyd. Mae angen cael rhagor o gartrefi fforddiadwy yng Ngheredigion, ond hefyd, cyfleoedd i sicrhau swyddi sy'n cyfateb â phrisiau tai uwch a chostau byw uchel.

Yn ôl ein harolwg, y peth a oedd yn pryderu ein hymatebwyr leiaf am ffyniant yn y dyfodol oedd diffyg gofal plant digonol a fforddiadwy, ond er hyn, dewiswyd hwn gan 20% o'r ymatebwyr. Unwaith eto, bydd demograffeg oed ymatebwyr wedi cael effaith ar y mater hwn.

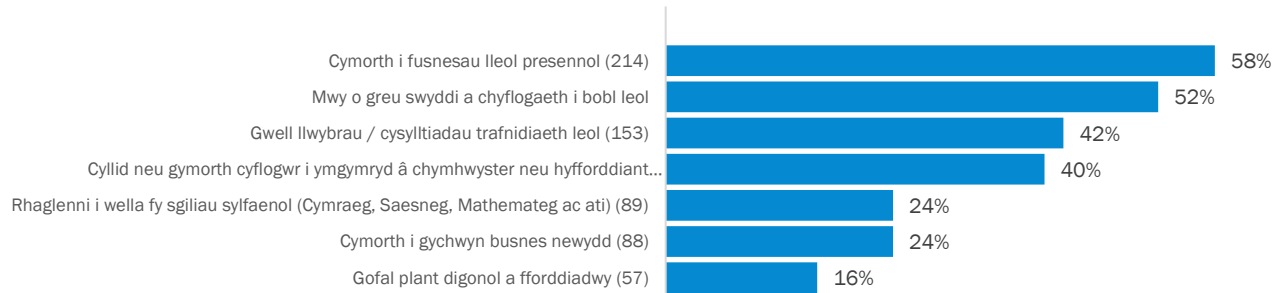
C20. Beth fydddech chi'n ystyried ei wneud i wella eich amgylchiadau economaidd chi neu amgylchiadau economaidd eich cymuned?

Pan ofynnwyd beth fydddech chi'n ystyried ei wneud i wella eich amgylchiadau economaidd chi neu amgylchiadau economaidd eich cymuned, heb os, yr ateb mwyaf poblogaidd oedd cefnogi busnesau lleol (79%). Mae hon yn thema sy'n codi dro ar ôl tro ac yn thema a welir ar draws ein Harolwg Lles. Rydym yn gwybod bod Ceredigion yn cynnig nifer o gyfleoedd i brynu a gwerthu pob math o gynnyrch yn lleol ac mae ymatebwyr yn dymuno gwneud mwy o hyn.

Yn eithaf pell y tu ôl i hwn, yr ail ateb mwyaf poblogaidd oedd dilyn cymhwyster neu hyfforddiant (35%).

C21. Pa gymorth y byddai angen iddo fod yn ei le i gyflawni'r pethau hyn?

Gan gyd-fynd â'r ymatebion uchod, nid yw'n peri syndod mai help ar gyfer busnesau lleol oedd ar frig y rhestr (58%) pan holwyd pa gymorth y byddai angen iddo fod yn ei le. Yn ail oedd mwy o gyflogaeth a gweithgarwch creu swyddi ar gyfer pobl leol (52%). Unwaith eto, mae'n peri syndod mai gofal plant digonol a fforddiadwy oedd yr ymateb lleiaf poblogaidd (16%), ond gallai hyn fod o ganlyniad i ddemograffeg yr ymatebwyr ac oherwydd ein bod wedi gweld cynnydd yn nifer y rhai sy'n gallu gweithio mewn ffordd hyblyg.

C22. Unrhyw sylwadau eraill

Darparwyd 51 o sylwadau ysgrifenedig gan ymatebwyr ar gyfer yr adran hon o'r arolwg, sef 13% o gyfanswm yr ymatebwyr. Ni welwyd unrhyw dueddiadau clir o'r ymatebion hyn oherwydd y soniwyd am nifer o wahanol bynciau.

Un peth y soniwyd amdano ychydig yn fwy aml nag unrhyw beth arall efallai oedd cysylltedd digidol. Rydym yn gwybod nad yw tua 12% o aelwydydd yng Ngheredigion yn gallu cael mynediad i'r rhyngwrwd. Yn ogystal, rydym yn gwybod bod nifer o fannau gwan yng Ngheredigion, y maent yn ei chael hi'n anodd cael cysylltiad ffôn a rhyngwrwd dibynadwy.

Mater arall y soniwyd amdano oedd mwy o gyfleoedd i fanteisio ar addysg a hyfforddiant pellach. Mae Ceredigion yn cynnwys poblogaeth sy'n heneiddio, rydym yn gwybod bod y cenedlaethau hyn yn aml yn darganfod gwerth ac ymdeimlad o ddiben pan fyddant yn cwblhau cyrsiau neu hyfforddiant er mwyn gwella eu sgiliau.

Cyfeirir at gefnogi busnesau lleol yn yr ymatebion ysgrifenedig hyn hefyd, a nododd un cyfranogydd na allwn barhau fel yr ydym a bod yn rhaid i ni wneud newidiadau fel y gall pobl gefnogi busnesau yn lleol.

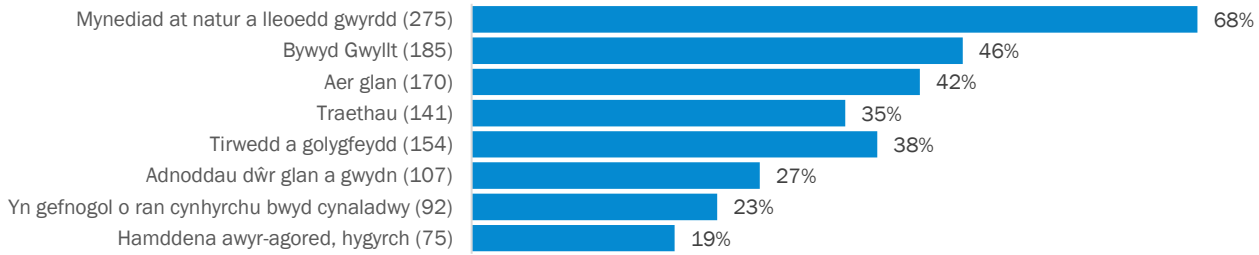
Isod, gweler sampl o sylwadau a gymerwyd o'r 52 o ymatebion ysgrifenedig a ddarparwyd ar gyfer yr adran hon o'r arolwg.

Sampl o sylwadau	
"Mae Ceredigion Llewyrchus yn dibynnu'n fawr ar gysylltedd digidol da. Pam bod rhai rhannau gwledig o'r sir heb unrhyw gysylltiadau digidol o hyd."	"Cysylltedd digidol gwell – bydden i naill ai'n gweithio o bell y tu allan i'r sir (cyfleoedd a lefel y swydd) neu'n cychwyn busnes sy'n ddibynol ar gysylltedd a chysylltiadau gwell o ran trafniadaeth gyhoeddus."
"Cyfleoedd hyblyg i fanteisio ar ddysgu y tu allan i oriau gwaith."	"Cyfleoedd i fanteisio ar addysg amrywiol a diddorol, yn addysg academaidd ac ymarferol."

“Mae angen mwy o fuddsoddiad mewn busnesau newydd lleol, yn ogystal â’r celfyddydau, er mwyn helpu i wella symudedd cymdeithasol.”	“Rhaid i ni ystyried syniadau newydd ynghylch sut i gynorthwyo busnesau lleol yn lle parhau i wneud yr un peth.”
“Codi cyflogau byw neu orfodi landlordiaid i godi rhent sy’n fforddiadwy.”	“Gofal iechyd da, trafnidiaeth gyhoeddus, dylid ailgychwyn y marchnadoedd.”

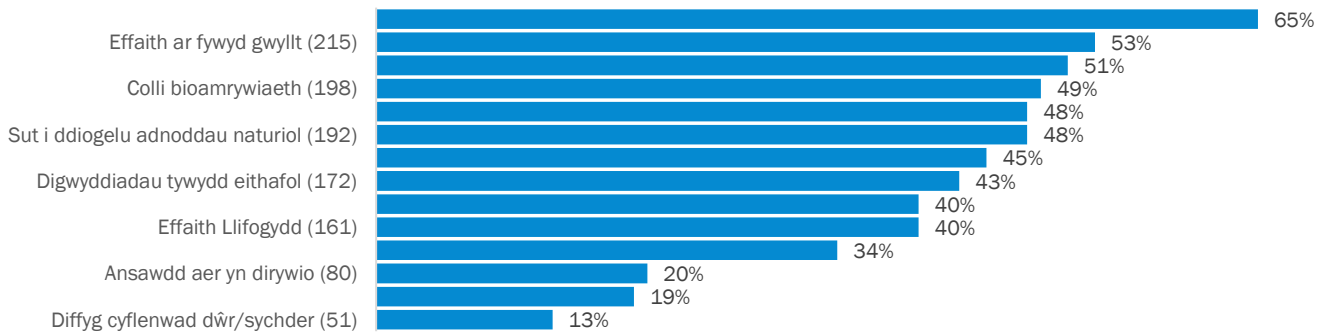

C23. Pa dri pheth yr ydych chi'n eu gwerthfawrogi fwyaf am eich amgylchedd lleol?

Nododd ymatebwyr i'n Harolwg Lles mai mynediad i fyd natur a mannau gwyrdd oedd un o'r tri phrif beth yr oeddent yn ei werthfawrogi fwyaf am eu hamgylchedd lleol (68%). Yn yr ail safle oedd bywyd gwylt (46%) ac yn y trydydd safle oedd aer glân (42%).

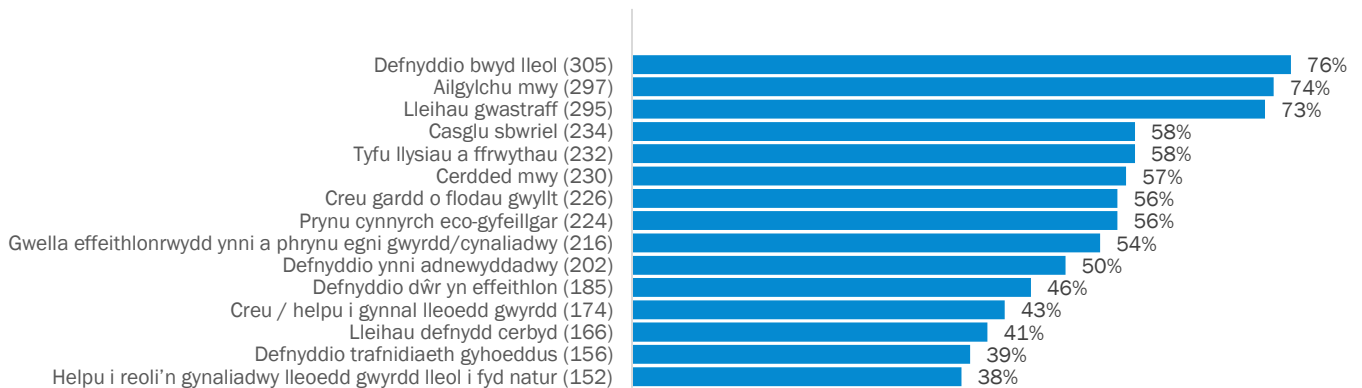
C24. Gan edrych i'r dyfodol, beth sy'n eich pryderu chi fwyaf am eich amgylchedd lleol?

Mae'n peri ychydig syndod mai'r peth a oedd yn pryderu ein hymatebwyr fwyaf am eu hamgylchedd lleol yn y dyfodol oedd taflu ysbwriel/tipio anghyfreithlon (65%), ac rydym bellach yn llawer mwy ymwybodol o'r effeithiau y gall taflu sbwriel/tipio anghyfreithlon eu cael ar ein hamgylchedd a'n bywyd gwylt. Mae hyn yn cyd-fynd â'r ffaith hefyd mai'r ail ateb mwyaf poblogaidd a ddewiswyd oedd yr effeithiau ar fywyd gwylt (53%). Ein hymwybyddiaeth o'r ffordd y gall pethau yr ydym ni yn eu gwneud fel pobl, effeithio ar ein bywyd gwylt a dyfodol cynefinoedd.

Yr ateb lleiaf poblogaidd oedd pryderon ynghylch cyflenwadau dŵr annigonol/sychder (14%).

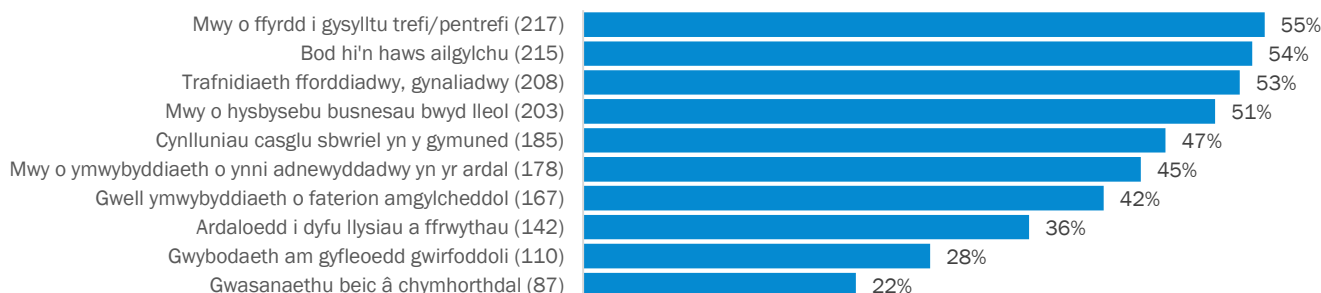
C25. Beth fydddech chi'n ystyried ei wneud er mwyn gwella'ch amgylchedd lleol?

Wrth holi beth fyddai ein hymatebwyr yn ystyried ei wneud er mwyn gwella eu hamgylchedd lleol, roedd tri ateb yn amlwg yn fwy poblogaidd na'r lleill. Defnyddio bwyd a gynhyrchir yn lleol (76%), ailgylchu mwy (74%) a lleihau

gwastraff (73%) oedd yr atebion hyn. Cynigiwyd y cyfle i ymatebwyr ddewis yr holl ddewisiadau a oedd yn berthnasol o'r rhestr, fel y gwelir uchod, ac mae'n amlwg bod nifer o ymatebwyr wedi dewis dewisiadau lluosog, gan bod yr ateb a ddewiswyd leiaf, sef helpu i reoli mannau gwyrdd lleol mewn ffordd gynaliadwy ar gyfer bywyd gwyllt, wedi cael 38% o'r pleidleisiau o hyd.

C26. Pa gymorth y byddai angen iddo fod yn ei le er mwyn cyflawni'r pethau hyn?

Roedd ymatebwyr yn credu mai'r cymorth y byddai angen iddo fod yn ei le er mwyn eu galluogi i gyflawni'r pethau uchod oedd cael rhagor o lwybrau er mwyn cysylltu trefi/pentrefi (55%), bod ailgylchu yn haws (54%) a thrafnidiaeth gynaliadwy fforddiadwy (53%). Mae gan Ceredigion hanes gwych o ailgylchu, ond mae ymatebwyr yn credu y byddai modd gwneud pethau er mwyn sicrhau bod y broses yn haws. Rydym yn gwybod bod trafnidiaeth i ardaloedd mwyaf gwledig Ceredigion ac oddi yno yn eithaf gwael, felly nid yw'n peri syndod bod rhan fwyaf yr ymatebwyr yn dymuno cael mwy o lwybrau er mwyn cysylltu ardaloedd a thrafnidiaeth gynaliadwy fforddiadwy.

C27. Unrhyw sylwadau eraill

Roedd 65 o ymatebwyr wedi rhoi sylw ysgrifenedig ar gyfer yr adran hon o'r Arolwg Lles, sef 16% o gyfanswm yr ymatebwyr. Y mater y cyfeiriwyd ato fwyaf oedd y ffordd y byddai modd gwella cysylltiadau trafnidiaeth yng Ngheredigion. Fel y soniwyd yn flaenorol, mae'n hysbys bod cysylltiadau trafnidiaeth rhwng ardaloedd gwledig yn eithaf gwael, ac y byddai cynyddu cyfanswm y drafnidiaeth gyhoeddus sydd ar gael yn hwyluso pethau gryn dipyn i rai.

Nid yn unig hyn, mae nifer o sylwadau yn ymwneud â gwella ffyrdd yn y sir ac allan o'r sir. Ffyrdd B a C yw ffyrdd Ceredigion yn bennaf, a dim ond un ffordd ddeuol sy'n bodoli yn y Sir. Mae ymatebwyr yn credu y byddai pethau yn fwy diogel ac yn haws pe bai'r ffyrdd yn cael eu gwella.

Yn ogystal, byddai cynnal a chadw a gwella llwybrau beicio a chael llwybrau beicio lle y gwaharddir cerbydau yn golygu y byddai pobl yn fwy tebygol o ddewis trafnidiaeth gwyrddach.

Cymrwyd y samplau isod o'r 65 o sylwadau ysgrifenedig a ddarparwyd gan ymatebwyr yn yr adran hon o'r Arolwg Lles.

Sampl o'r sylwadau

"Rydw i eisoes yn gwneud nifer fawr o'r pethau hyn – diffyg trafnidiaeth gyhoeddus yw fy mhroblem fwyaf gan na allaf ymdopi heb gar ar hyn o bryd, er y byddwn yn defnyddio bws pe bai bws ar gael."

"Nid oes trafnidiaeth gyhoeddus ar gael ac eithrio Bwcabus, ac er ei fod yn werthfawr iawn, nid yw'n wasanaeth bws rheolaidd."

"Cynnal a chadw y llwybrau beicio, ond nid oes unrhyw un yn gwneud hyn."

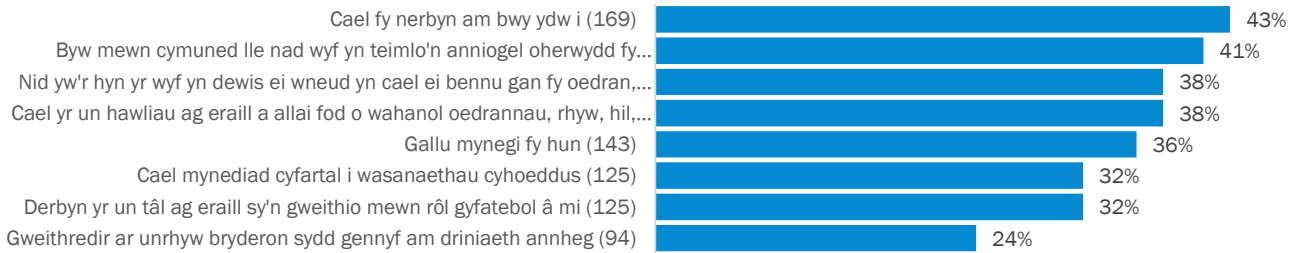
"Ni chaiff llwybrau beicio presennol eu cynnal a'u cadw. Dylid gwahanu llwybrau beicio a thraffig."

"Ffyrdd gwell allan o'r Sir."

"Cynnal a chadw yr hawliau tramwy sy'n bodoli eisoes, h.y. llwybrau ceffylau a llwybrau troed. Mae nifer wedi tyfu'n wyllt, nid ydynt yn hygyrch / maent yn anodd i'w defnyddio. Mae hyn oherwydd cyflwr y ddaear (corslyd/wedi tyfu'n wyllt/anodd agor gatiu)."

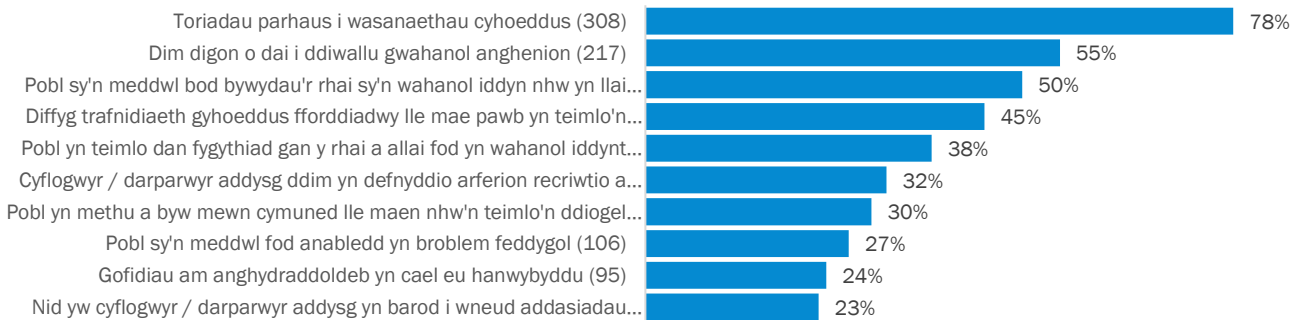

C28. Pa dri pheth yr ydych chi'n ei werthfawrogi fwyaf am y ffaith eich bod yn byw mewn cymdeithas sy'n ceisio sicrhau cydraddoldeb i bawb?

Gofynnodd ein Harolwg Lles pa dri pheth y mae ein hymatebwyr yn ei werthfawrogi fwyaf am fyw mewn cymdeithas sy'n ceisio sicrhau cydraddoldeb i bawb. Y tri ateb mwyaf poblogaidd oedd, cael fy nerbyn am bwy ydw i (43%), a byw mewn cymuned lle nad wyf yn teimlo'n anniogel oherwydd fy oedran, fy rhyw, fy hil, fy nghefnidir, fy nghredo neu fy anabledd / y ffaith nad oes gennyf anabledd (41%). Dylid nodi, fel y gwelir yn y graff uchod, bod yr holl atebion i'r cwestiwn hwn wedi cael ymateb cymharol debyg.

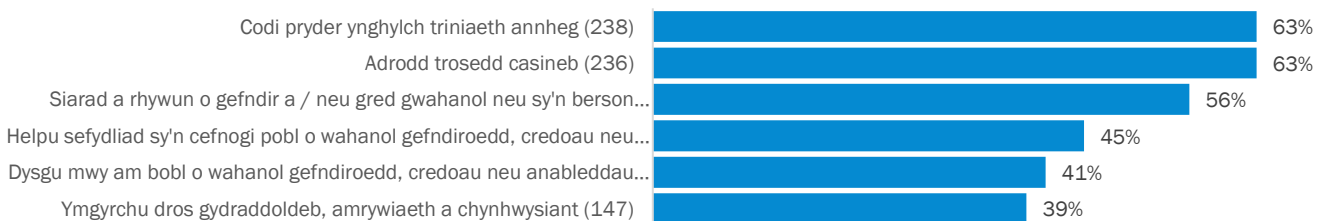
C29. Gan edrych i'r dyfodol, beth sy'n eich pryderu chi am eich cymuned yn dod yn fwy teg i bawb?

Heb os, y peth a oedd yn pryderu ein hymatebwyr fwyaf am eu cymuned yn dod yn fwy teg i bawb yn y dyfodol oedd y toriadau parhaus i wasanaethau cyhoeddus (78%). Mae gwasanaethau cyhoeddus yn rhywbeth y mae pawb yn eu defnyddio, mae'n amlwg yn destun pryder i'n hymatebwyr y gallai fod toriadau i wasanaethau cyhoeddus, y gallent effeithio ar ba mor hawdd y gallwn fanteisio ar y gwasanaethau hyn yn y dyfodol.

Dau bryder arall oedd dim digon o dai i fodloni gwahanol anghenion (55%) a phobl yn credu bod bywydau'r rhai sy'n wahanol iddynt yn llai gwerthfawr na'u bywyd nhw (50%). Mae tai i fodloni gwahanol anghenion yn thema a welir yn aml trwy gydol ein hymatebion i'n Harolwg Lles. Gan bod gennym boblogaeth sy'n heneiddio a bydd nifer y bobl 65+ oed yn codi yn y dyfodol, efallai y byddwn yn gweld mwy o angen am dai sy'n bodloni anghenion pobl hŷn.

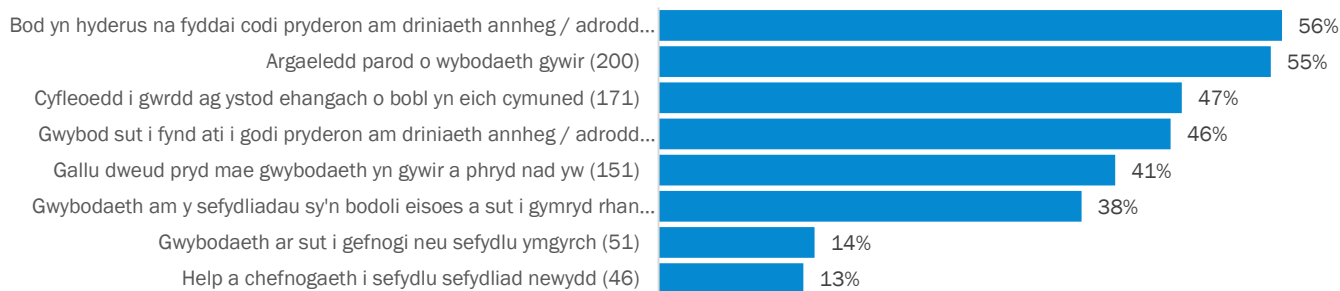
C30. Beth fydddech chi'n ystyried ei wneud er mwyn helpu i sicrhau bod pethau yn decach i bawb yn eich cymuned?

Roedd yr ymatebion i'r cwestiwn am yr hyn y bydddech chi'n ystyried ei wneud er mwyn helpu i wneud pethau yn decach i bawb yn eich cymuned yn weddol debyg. Er enghraifft, yr ateb a ddewiswyd leiaf wrth ateb y cwestiwn hwn

oedd ymgyrchu dros gydraddoldeb, amrywiaeth a chynhwysiant (39%) a'r atebion a ddewiswyd fwyaf oedd y rhai a oedd yn ymwneud â thriniaeth annheg (63%) a throeddau casineb (63%).

C31. Pa gymorth y byddai angen iddo fod yn ei le er mwyn cyflawni'r pethau hyn?

Nododd ymatebwyr mai bod yn hyderus na fyddai mynegi pryderon am driniaeth annheg / adrodd am drosedd casineb yn cael canlyniadau negyddol i mi neu fy nheulu (56%) oedd y peth mwyaf poblogaidd y mae angen iddo fod yn ei le er mwyn eu galluogi i gyflawni'r uchod. Gallai hyn olygu bod angen i ymatebwyr fod yn ymwybodol o'r cyfleoedd ynghylch sut i adrodd am drosedd casineb neu driniaeth annheg a chael eu sicrhau na fyddai unrhyw ganlyniadau negyddol yn deillio o hyn.

C32. Unrhyw sylwadau eraill

Dim ond 27 ymateb ysgrifenedig a gafwyd i'r adran hon o'r Arolwg Lles, a oedd yn ymwneud â Cheredigion sy'n Gyfartal, sef 7% yn unig o'r holl ymatebwyr.

Nid oedd modd nodi unrhyw themâu clir o'r sylwadau ysgrifenedig hyn. Er hyn, roedd rhai sylwadau yn ymwneud â'r ffordd y mae pobl yn teimlo nad ydynt yn cael eu trin mewn ffordd gyfartal fel rhywun di-Gymraeg. Cyfeiriwyd at themâu a oedd wedi codi dro ar ôl tro hefyd yn y sylwadau ysgrifenedig, megis tai addas a thai fforddiadwy.

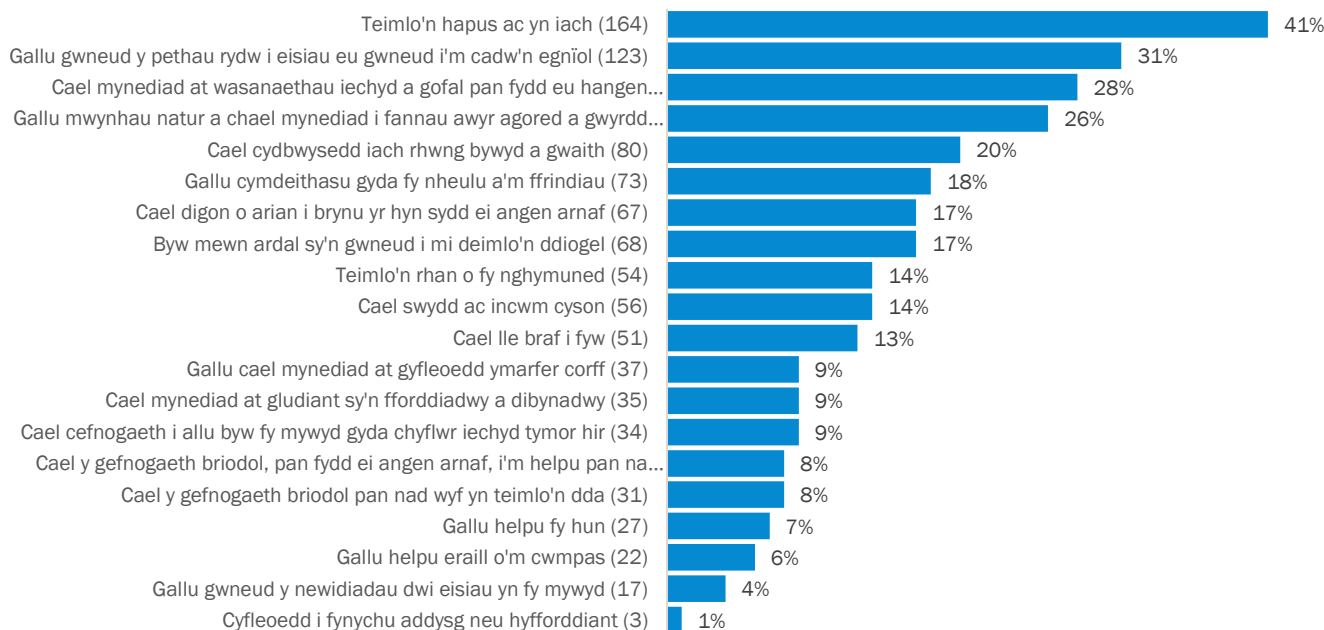
Yn anffodus, mae rhai o'n sylwadau ysgrifenedig gan ein hymatebwyr yn nodi hefyd eu bod wedi dioddef troseddau casineb, camdriniaeth a bwlio. Ond, ar y llaw arall, ceir sylwadau sy'n nodi eu bod yn byw mewn cymuned gyfeillgar ac sy'n derbyn pawb. Mae'n amlwg bod rhai gwahaniaethau rhwng cymunedau.

Isod, gweler sampl o sylwadau a gymrwyd o'r 27 o ymatebion ysgrifenedig o'r adran hon o'r Arolwg Lles.

Sampl o'r sylwadau	
"Fel rhywun di-Gymraeg, rydw i'n pryderu bod yr ALL yn dangos rhagfarn yn erbyn fy anghenion."	"Ceir teimlad 'Gwrth-Seisnig' cyson wrth wraidd llawer o'r gwleidyddiaeth a rhai polisïau sydd mewn grym yng Ngorllewin Cymru."
"Mynediad i dai sy'n bodloni angen fy nghyflwr iechyd."	"Rydw i'n anabl ac rydw i wedi bod yn destun erledigaeth a bwlio trwy gydol fy mywyd ac nid yw byw yma wedi newid unrhyw beth. Ni allaf fynd allan i siopa heb ddioddef rhyw fath o deimlad o fod dan fygythiad, ac mae apwyntiadau iechyd yr un fath."
"Rydw i'n byw mewn pentref cynhwysol sy'n croesawu ac sy'n cynorthwyo pawb mewn ffordd dda."	"Yn fy swydd, rydw i'n aml yn teimlo yn destun gwahaniaethu gan fy mod i'n Sais."
"Mae pobl cas iawn yn byw yn y pentref hwn ac rydw i wedi dioddef difrod troseddol ac ymddygiad difriol."	"Os ydym wir yn dymuno creu cymdeithas decach, mae angen i ni sicrhau bod tai ar gael i bawb."

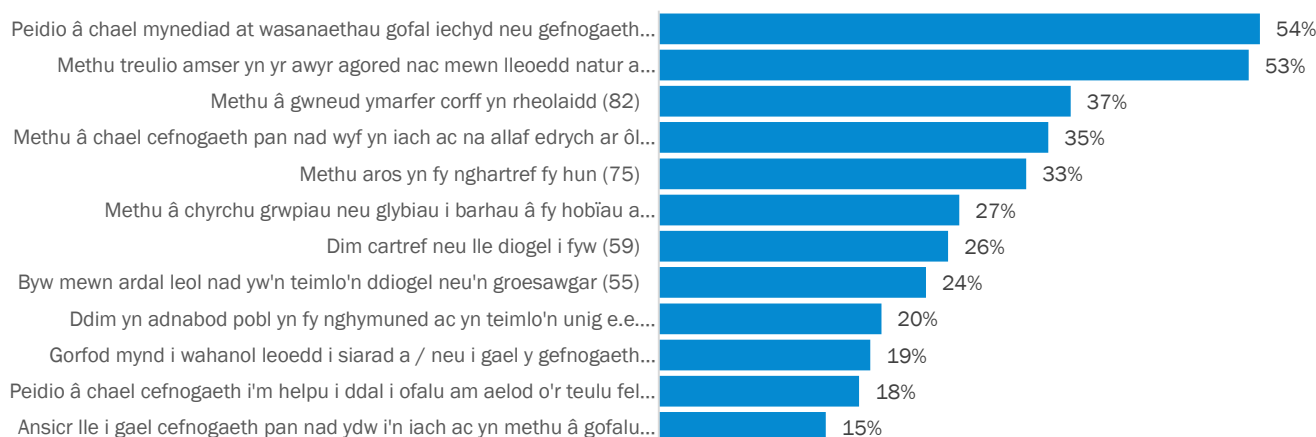

C33. Pa dri pheth yr ydych chi'n eu gwerthfawrogi fwyaf mewn perthynas â'ch iechyd corfforol a/neu'ch lles meddyliol?

Y tri pheth yr oedd ein hymatebwyr yn eu gwerthfawrogi fwyaf mewn perthynas â'u hiechyd corfforol a/neu eu lles meddyliol oedd teimlo'n iach ac yn hapus (41%), gallu gwneud y pethau yr wyf yn dymuno eu gwneud er mwyn fy nghadw yn egniol ac yn hapus (31%) a chael mynediad i wasanaethau gofal ac iechyd pan fydd eu hangen arnaf mor agos ag y bo modd i'm cartref neu sydd ar gael trwy dechnoleg (28%).

C34. Gan feddwl am y ddeng mlynedd nesaf, beth sy'n eich pryderu chi fwyaf am allu cadw'n iach yn gorfforol a/neu'n feddyliol?

Wrth ystyried y ddeng mlynedd nesaf, methu gallu manteisio ar ofal iechyd neu gymorth arall y mae ei angen arnaf, mor agos i'm cartref ag y bo modd neu sydd ar gael trwy dechnoleg oedd y peth a oedd yn pryderu ein hymatebwyr fwyaf (56%). Nid yw hyn yn peri syndod pan fyddwn yn ystyried bod Ceredigion yn sir wledig iawn, er enghraifft, mae'r amseroedd teithio cyfartalog i gyrraedd meddyg teulu yn uchel iawn. Yn ogystal â hyn, rydym yn gwybod bod poblogaeth 65+ oed Ceredigion yn mynd i barhau i godi, ac wrth i ni fynd yn hŷn, mae'n fwy tebygol y bydd gennym ni rhyw fath o broblem iechyd, ac fe allai hyn roi pwysau cynyddol ar ein gwasanaethau gofal iechyd, gan olygu ei bod yn anodd manteisio arnynt.

Yn ail, roedd ein hymatebwyr yn pryderu am y ffaith na fyddant yn gallu treulio amser allan yn yr awyr agored neu ym myd natur neu mewn mannau gwyrdd yn y dyfodol (52%). Gallai hyn fod o ganlyniad i bryderon am y newid yn yr hinsawdd a/neu ddatblygiadau yn lleihau nifer y mannau gwyrdd sydd ar gael yn yr awyr agored, neu oherwydd pryderon ynghylch mynd yn hŷn a methu mynd allan gymaint.

C35. Gan feddwl am y dyfodol, beth allech chi ei wneud i wella eich lles corfforol a/neu feddyliol chi?

Atebodd 211 (52%) o ymatebwyr y cwestiwn agored a oedd yn gofyn iddynt nodi'r hyn y gallent ei wneud i wella eu lles corfforol a/neu feddyliol nhw, trwy roi ateb ysgrifenedig.

Roedd 37% o ymatebwyr wedi nodi "Gwneud mwy o ymarfer corff" neu sylw tebyg am wneud ymarfer corff, parhau i fod yn egniol neu gadw'n heini.

Soniodd 17% am gadw mewn cysylltiad neu gymdeithasu gyda ffrindiau, teulu neu grwpiau cymunedol, ac roedd y sylwadau yn cynnwys "dod i adnabod mwy o bobl yn lleol..." a "...chyarfod gyda ffrindiau".

Y thema fwyaf gyffredin nesaf oedd gofalu am eu lles eu hunain, wrth i 9% gyfeirio at hyn, gan gynnwys "hunanofal", cymhelliant personol neu reoli amser personol ac roedd atebion testun yn cynnwys "helpu fy hunan yn fwy..." a "gwneud amser i mi...".

Dilynwyd hyn gan wella'r cydbwysedd rhwng bywyd a gwaith (7%), manteisio ar le gwyrdd neu dreulio amser allan yn yr awyr agored (6%) a gwella neu gynnal diet iach (6%).

Isod, nodir sampl o rai o'r sylwadau a gymerwyd o'r ymatebion agored hyn.

Sampl o'r sylwadau	
"Gwneud mwy fyth o ymarfer corff mewn lleoliadau cymdeithasol".	"Cadw mewn cysylltiad".
"Gwneud mwy o ymarfer corff".	"Sicrhau cydbwysedd gwell rhwng bywyd a gwaith, mwy o hunanofal – ymarfer corff a rheoli fy mhwsau".
"Ymuno â rhagor o ddosbarthiadau ymarfer corff".	"Cerdded yn fwy mewn mannau gwyrdd".
"Cymdeithasu gyda phobl".	"Sicrhau cydbwysedd gwell rhwng gwaith ac ymlacio".

C36. Beth, os unrhyw beth, y byddai angen iddo fod yn ei le er mwyn i chi wneud y pethau hyn?

Rhoddodd 189 (47%) ateb ar ffurf testun ar gyfer y cwestiwn beth, os unrhyw beth, y byddai angen iddo fod yn ei le er mwyn eu galluogi i wneud yr uchod.

Cyfeiriodd 13% o'r ymatebwyr hyn at fwy o ddosbarthiadau hamdden ac ymarfer corff ar gael sy'n briodol, yn fforddiadwy neu am ddim, neu mwy o fynediad iddynt. Roedd y sylwadau yn cynnwys "mynediad gwell i gampfeydd yn yr ardaloedd mwy gwledig...", "mwy o ddosbarthiadau ymarfer corff..." a "mynediad i gyfleusterau am bris rhesymol".

Soniodd 13% am wasanaethau gofal iechyd gwell neu fynediad gwell i wasanaethau gofal iechyd (gan gynnwys gofal sylfaenol, gofal eilaidd, gwasanaethau iechyd meddwl a gwasanaethau deintyddol) megis "...gwasanaeth iechyd gwell...", "archwiliadau deintyddiaeth ac iechyd rheolaidd am ddim a "mynediad gwell i feddygon teulu...".

Gwnaethpwyd sylw ynghylch cymorth – bod rhywun yn gwrandao arnoch ac yn eich cynorthwyo, cymorth gofal cymdeithasol gwell, neu gymorth gan gyflogwyr, gan 8% o'r rhai a roddodd ateb ar ffurf testun i'r cwestiwn hwn.

Soniodd 7% am weithgarwch rheoli amser, cymhelliant personol neu ewyllys gwell (roedd y sylwadau yn ymwneud â'r unigolyn neu'r 'hunan').

Soniodd 5% o'r rhai yng Ngheredigion a roddodd ateb ar ffurf testun i'r cwestiwn hwn am grwpiau cymunedol, gweithgareddau neu gyrsiau lleol. Cyfeiriodd 5% at arian, gan gynnwys mwy o arian, diogelwch incwm a phensiwn neu gyflogau uwch.

Isod, gweler sampl o rai o'r sylwadau a gymerwyd o'r ymatebion a roddwyd i'r cwestiwn hwn.

Sampl o'r sylwadau	
"Cyfleusterau i aros ar agor a chael eu cynnal a'u cadw yn dda."	"Mynediad gwell i Feddygon Teulu. Mwy o gyfleoedd i drafod ffyrdd o wella fy iechyd gyda gweithwyr iechyd proffesiynol, a chael archwiliadau iechyd rheolaidd."
"Mwy o ddsbarthiadau ar gael yn lleol fel y gallaf gymryd rhan, mynd yn heini a chyfarfod pobl."	"Gofal a chymorth pan fydd ei angen."
"Mynediad i gyfleusterau iechyd a champfa nad ydynt yn costio llawer iawn."	"Cymuned gymorth agos."
"Darpariaeth well o ran gwasanaethau."	"Cymhelliant personol."

C37. Unrhyw sylwadau eraill

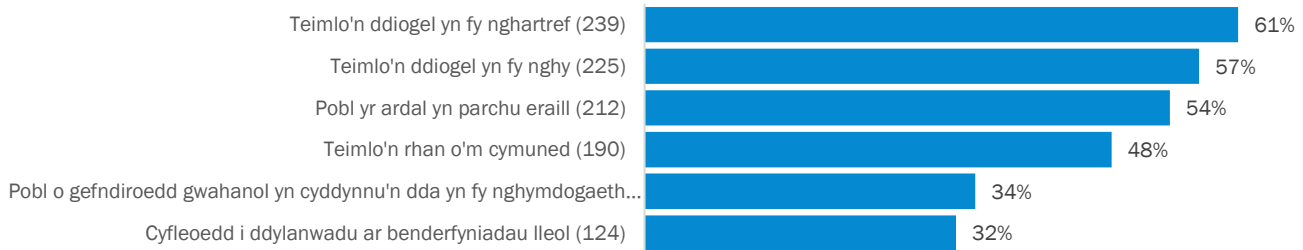
Pan ofynnwyd am unrhyw sylwadau eraill, roedd llai wedi ateb hwn nag a atebodd y ddau gwestiwn blaenorol, a chafwyd 59 (15%) o ymatebion ar ffurf testun. Teimlwyd bod yr atebion i'r cwestiwn hwn yn ailadrodd pwyntiau a wnaethpwyd yn flaenorol, eu bod yn benodol/personol iawn neu'n eang iawn/heb fod yn ymwneud ag iechyd a lles. Felly, nid oedd themâu clir ac ni wnaethpwyd unrhyw waith pellach i ddadansoddi'r atebion i'r cwestiwn hwn.

Isod, gweler sampl o'r sylwadau a gymerwyd o'r ymatebion ysgrifenedig yn yr adran hon o'r Arolwg Lles.

Sampl o'r sylwadau	
"Agorwch y canolfannau hamdden a'r pyllau nofio unwaith eto."	"Mae angen ariannu'r gwasanaeth iechyd yn well."
"Ceir prinder mawr cyfleusterau a chyfleoedd chwaraeon ac ymarfer corff."	"Dylid cael mwy o leoedd gwyrdd mewn datblygiadau tai."
"Pwysigrwydd manau gwyrdd er mwyn gwneud ymarfer corff a hyrwyddo iechyd meddwl da."	"Mae angen i mi wella fy niet a dysgu sut i gyllidebu yn well."

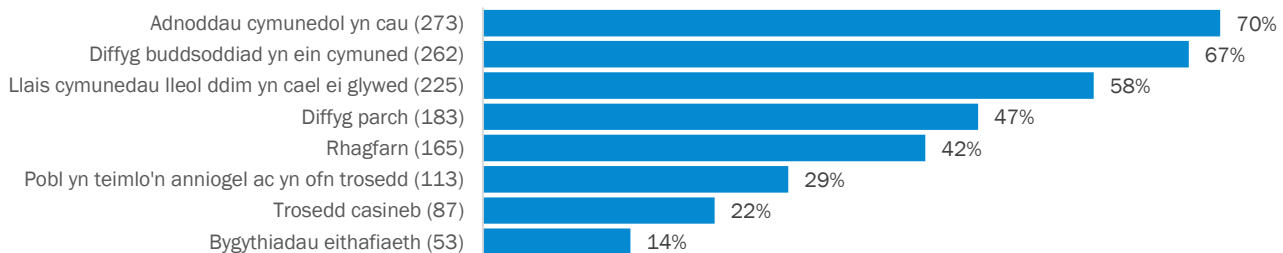

C38. Pa dri pheth yr ydych chi'n eu gwerthfawrogi fwyaf am y gymuned yr ydych yn byw ynddi?

Pan ofynnwyd iddynt nodi'r tri pheth y maent yn ei werthfawrogi fwyaf mewn perthynas â'r gymuned y maent yn byw ynddi, cyfeiriodd rhan fwyaf yr ymatebwyr at deimlo'n ddiogel yn eu cartref (61%). Roedd teimlo'n ddiogel yn eu cymuned (57%) yn ail agos i hwn. Y trydydd ateb mwyaf poblogaidd oedd pobl yn eu hardal leol yn trin ei gilydd gyda pharch (54%).

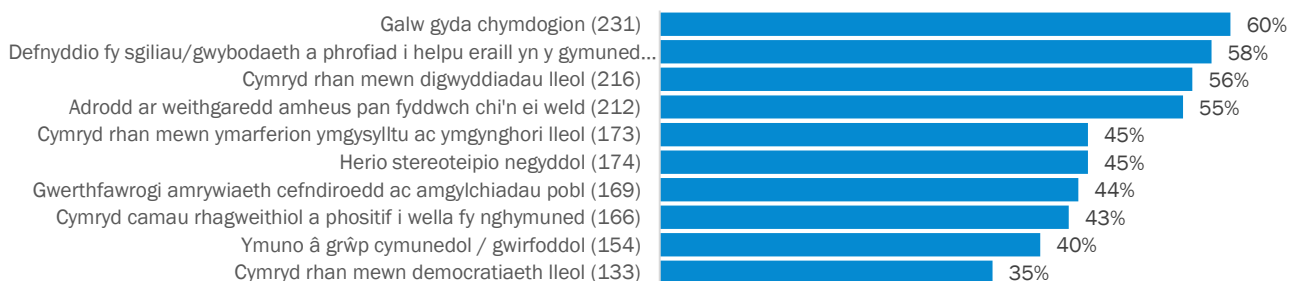
C39. Gan edrych i'r dyfodol, beth sy'n eich pryderu chi fwyaf am gydlyniant cymunedol?

Adnoddau cymunedol yn cau (70%) oedd y peth a oedd yn pryderu ein hymatebwyr fwyaf am gydlyniant cymunedol. Diffyg buddsoddiad yn ein cymuned oedd yr ail beth mwyaf cyffredin a oedd yn pryderu ein hymatebwyr (67%). Mae pandemig COVID-19 wedi cael effeithiau mawr ar adnoddau cymunedol a'r cyllid ar gyfer pethau o'r fath, ac mae'r pandemig yn debygol o barhau i gael effaith ar y pethau hyn yn y dyfodol. Mae ein hymatebwyr o'r farn mai buddsoddi yn ein cymunedau a sicrhau na fydd adnoddau yn cau yw'r pethau pwysicaf.

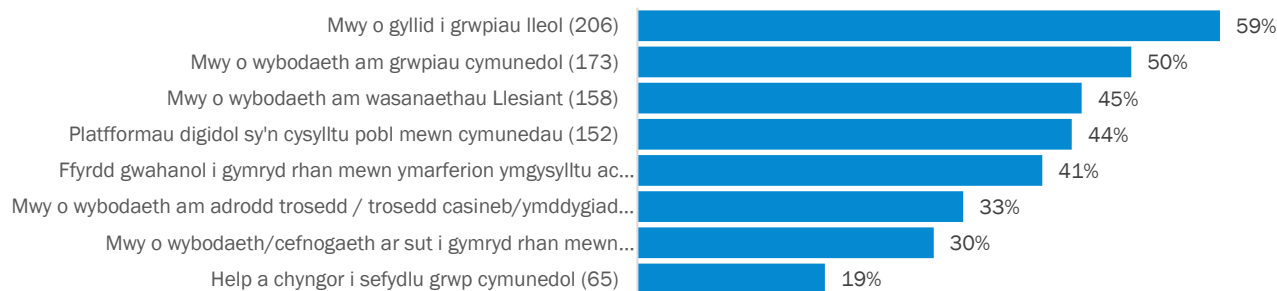
Ar y pen arall, bygythiadau eithafiaeth oedd y peth a oedd yn pryderu ymatebwyr leiaf (14%).

C40. Beth fydddech chi'n ystyried ei wneud er mwyn helpu i sicrhau cydlyniant cymunedol da yn eich cymdogaeth?

Mae ymatebwyr yn fwyaf tebygol o gadw golwg ar eu cymdogion (60%), defnyddio eu sgiliau/gwybodaeth/profiad er mwyn helpu eraill yn eu cymuned (58%) a chymryd rhan mewn digwyddiad cymunedol (56%) er mwyn helpu i sicrhau cydlyniant cymunedol da yn eu cymdogaeth. Mae'n hysbys bod cydlyniant cymunedol eithaf da yn bodoli yng Ngheredigion ac mae'n adnabyddus fel man lle y mae canran uchel o bobl yn teimlo'n ddiogel yn eu cymunedau ac yn teimlo bod pobl yn eu cymunedau yn cyd-dynnu'n dda. Adlewyrchir hyn yn yr ymatebion hyn.

C41. Pa gymorth y byddai angen iddo fod yn ei le er mwyn cyflawni'r pethau hyn?

Er mwyn i ymatebwyr allu cyflawni'r pethau a nodir yn y cwestiwn uchod, nodwyd mwy o gyllid ar gyfer grwpiau lleol (59%) a mwy o wybodaeth am grwpiau cymunedol (50%) fwyaf. Mae grwpiau lleol a chymunedol yn un ffordd y gallwn sicrhau cymunedau cydlynus yng Ngheredigion, lle y mae pobl yn dod ynghyd i drafod materion a'u datrys pan fo modd.

Help/cynghor ynghylch sefydlu grŵp cymunedol lleol oedd yr ateb lleiaf cyffredin (19%).

C22. Unrhyw sylwadau eraill

Rhoddodd 26 (6%) o ymatebwyr sylw ysgrifenedig yn yr adran hon o'r Arolwg Lles. Unwaith eto, trafodwyd amrywiaeth o bynciau yn y sylwadau agored ac nid oedd unrhyw fater amlwg yn cael ei drafod yn fwy nag unrhyw un arall.

Mae sawl un o'r sylwadau ysgrifenedig ar gyfer yr adran hon yn nodi bod yr ymatebwyr eisoes yn gwneud y pethau a nodir yn y cwestiynau blaenorol. Wedi dweud hyn, mae ymatebwyr yn gofyn i fwy o gyfleoedd fod ar gael iddynt yn lleol, fel y gallant wneud mwy. Mae un sylw yn sôn nad oes neuadd gymunedol yn eu pentref, a gallai lle fel hwn fod yn hanfodol er mwyn sicrhau bod yr ardal yn cynnwys cydlyniant cymunedol da, lle y gall pobl drafod materion.

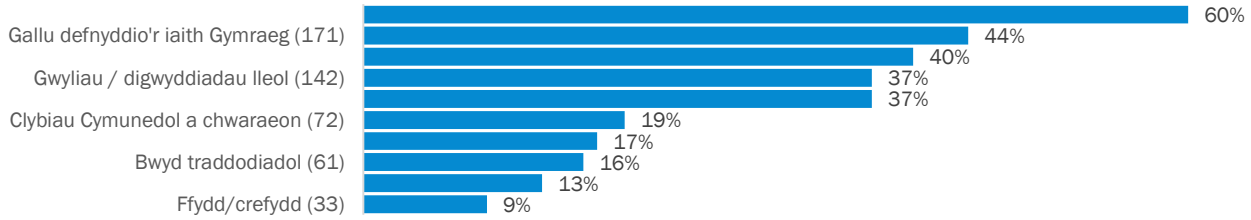
Yn ogystal, mae amser yn rhywbeth y mae pobl yn cael anhawster gydag ef, wrth i rai sylwadau nodi ei bod yn gallu bod yn anodd gwneud mwy o bethau yn ein cymunedau er mwyn iddynt fod yn gydlynus os oes ganddynt swydd amser llawn a phlant.

Sampl o'r sylwadau

"Unwaith eto, rydw i'n gwneud cryn dipyn o'r pethau hyn yn barod."	"Rhywle i'n cymuned ddod ynghyd. Nid oes neuadd gymunedol yn y pentref."
"Rydw i eisoes yn gwneud cryn dipyn ar gyfer fy nghymuned leol."	"Mwy o amser – mae swydd amser llawn (lle'r wyf yn cefnogi eraill), dyletswyddau teuluol a chynorthwyo aelod o'm teulu trwy ofalu yn golygu nad oes gennyf rhyw lawer o amser i wirfoddoli."
"Rydw i'n gwneud yr holl bethau uchod, ac mae fy ngheulu yn eu gwneud."	"Mwy o amser – fel rhiant sy'n gwneud gwaith amser llawn, mae'n anodd neilltuo amser i unrhyw beth arall. Ceir adnodd enfawr ymhlith pobl sydd newydd ymddeol, y gallem alw arnynt i helpu gyda chydnerthedd cymunedol."
"Mae pethau yr arferwn eu gwneud ond na allaf eu gwneud nawr. Cyfrannais pan oeddwn yn gallu gwneud hynny."	"Rydw i eisoes yn rhedeg grwpiau cymunedol, ni allaf wneud mwy!"

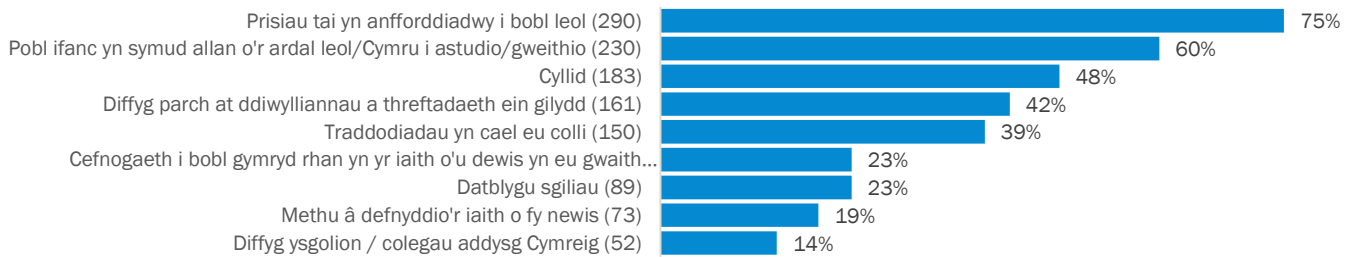

C43. Pa dri pheth yr ydych chi'n eu gwerthfawrogi fwyaf mewn perthynas â chymuned fywiog eich sir a'r ffaith bod yr iaith Gymraeg yn ffynnu ynddi?

Pan ofynnwyd pa dri pheth y mae ein hymatebwyr yn eu gwerthfawrogi fwyaf mewn perthynas â chymuned fywiog y Sir a'r ffaith bod yr iaith Gymraeg yn ffynnu ynddi, roedd y tri ateb pennaf fel a ganlyn. Bwyd a gynhyrchir yn lleol (60%), gallu defnyddio'r iaith Gymraeg (44%) a threftadaeth/hanes (40%). Ffydd/crefydd oedd yr ateb a ddewiswyd leiaf (9%).

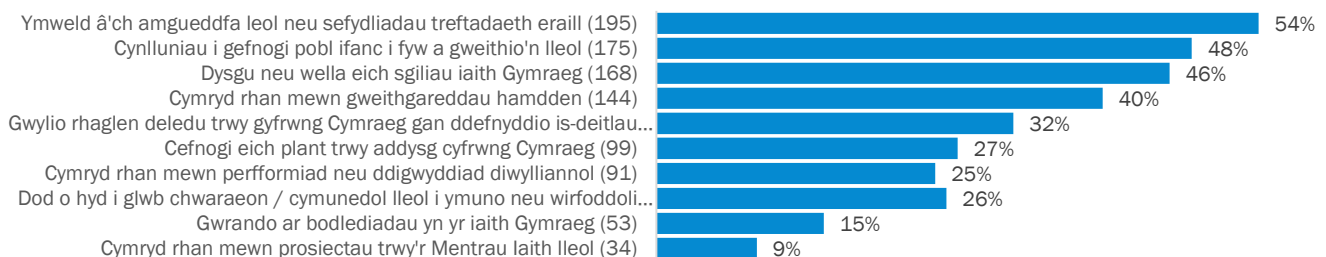
C44. Gan edrych i'r dyfodol, beth sy'n eich pryderu chi fwyaf am gymuned fywiog eich Sir a'r ffaith bod yr iaith Gymraeg yn ffynnu ynddi?

Heb os, y peth a oedd yn pryderu ein hymatebwyr fwyaf am gymuned fywiog y Sir a'r ffaith bod yr iaith Gymraeg yn ffynnu ynddi yn y dyfodol oedd y ffaith bod prisiau tai yn anfforddiadwy i bobl leol (75%). Yn ail oedd y ffaith bod pobl ifanc yn gorfod gadael yr ardal leol/Cymru i astudio/gweithio (60%). Nid yw hyn yn peri syndod gan bod Ceredigion wedi gweld cynnydd cyflym mewn prisiau tai, ac rydym yn gwybod os na all pobl fforddio prynu tŷ yma, mae'n debygol iawn y byddant yn symud i ardal arall.

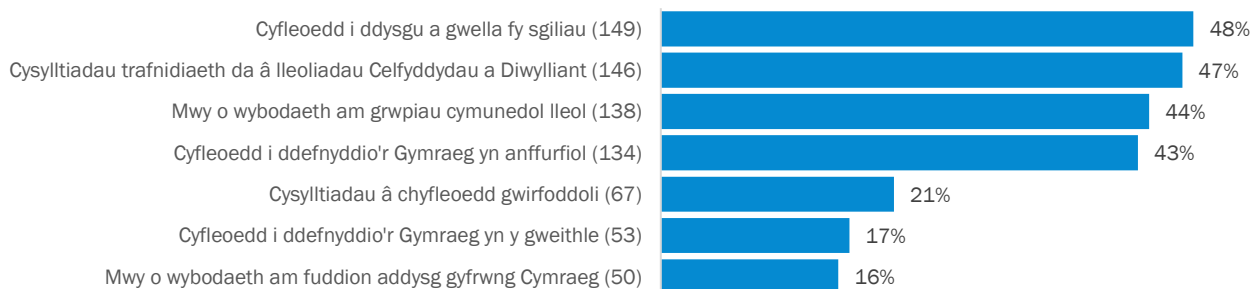
Y peth a oedd yn pryderu preswylwyr leiaf oedd diffyg ysgolion/colegau sy'n darparu addysg Gymraeg (14%). System addysg Ceredigion yw un o'i phrif asedau, ac mae'r rhan fwyaf o ysgolion Ceredigion yn rhai cyfrwng Cymraeg neu ddwyieithog, felly nid yw hi'n anarferol i ymatebwyr ofidio llai am hyn.

C45. Beth fydddech chi yn ystyried ei wneud er mwyn helpu i sicrhau cymuned fywiog lle y mae'r iaith Gymraeg yn ffynnu?

Er mwyn helpu i sicrhau cymuned fywiog lle y mae'r iaith Gymraeg yn ffynnu, mae ein hymatebwyr yn fwyaf tebygol o ymweld â'u hamgueddfa leol neu sefydliadau treftadaeth eraill (54%), a ddilynir yn agos gan gynlluniau i gynorthwyo pobl ifanc i fyw a gweithio yn yr ardal leol (48%). Unwaith eto, mae hyn yn ymwneud â'r pryderon ynghylch pobl leol yn symud i rywle arall oherwydd prisiau tai anfforddiadwy. Roedd ymatebwyr yn lleiaf tebygol o gymryd rhan mewn prosiectau trwy gyfrwng y Mentrau Iaith Lleol (9%).

C46. Pa gymorth y byddai angen iddo fod yn ei lle er mwyn cyflawni'r pethau hyn?

Yn ôl ein hymatebwyr, y cymorth y byddai ei angen er mwyn ein galluogi i gyflawni'r uchod fyddai cyfleoedd i ddysgu a gwella sgiliau (48%) a chysylltiadau trafndiaeth da gyda lleoliadau Celfyddydau a Diwylliant (47%). Yng Ngheredigion, bu gostyngiad yn nifer y bobl sy'n cymryd rhan mewn gweithgareddau celfyddydau, diwylliant neu dreftadaeth o leiaf dair gwaith y flwyddyn, a gallai cynnig cysylltiad trafndiaeth da i ddigwyddiadau o'r fath leddfu hyn. Yn ogystal, rhoddwyd pwys ar ragor o wybodaeth am grwpiau cymunedol lleol (44%) a chyfleoedd i ddefnyddio'r iaith Gymraeg mewn ffordd anffurfiol (43%) fel pethau y byddai angen iddynt fod yn eu lle er mwyn cyflawni'r uchod.

C47. Unrhyw sylwadau eraill

Pan ofynnwyd am unrhyw sylwadau eraill, cafwyd 56 o ymatebion ysgrifenedig at ei gilydd. Mae 14% o'r ymatebwyr i'r arolwg hwn wedi darparu sylw ysgrifenedig ar gyfer yr adran hon. Roedd y sylwadau ysgrifenedig hyn yn cyfeirio at nifer o faterion. Wedi dweud hyn, roedd mwyafrif o'r sylwadau (tua 23%) yn ymwneud â materion sy'n ymwneud â chymuned y di-Gymraeg. Mae'n amlwg nad yw rhai o'n hymatebwyr yn teimlo bod croeso iddynt yn eu cymuned gan nad ydynt yn siarad Cymraeg neu oherwydd eu bod yn dysgu Cymraeg. Mae rhai ymatebwyr yn teimlo hefyd bod gormod o bwyslais ar yr iaith Gymraeg ac y dylid gwerthfawrogi'r Saesneg lawn gymaint.

Yn ogystal, roedd nifer o sylwadau yn ymwneud â'r ffaith bod angen mwy o gyfleoedd i ddysgu Cymraeg yng Ngheredigion, ac yn benodol, cyfleoedd i oedolion ddysgu Cymraeg. Gall dysgu iaith newydd fod yn dasg go frawychus, ac fel y soniwyd mewn rhai sylwadau, byddai gallu dysgu Cymraeg mewn amgylcheddau llai ffurfiol o fudd. Mae rhai sylwadau ysgrifenedig yn ymwneud â'r ffaith na cheir digon o gyfleoedd i ddefnyddio'r iaith Gymraeg, ac yn aml, gall y rhai sy'n dysgu Cymraeg deimlo'n llai hyderus i siarad Cymraeg yng nghwmni siaradwyr Cymraeg rhugl, ac mae angen mwy o anogaeth.

Isod, gweler sampl o'r sylwadau a gymrwyd o'r 56 o sylwadau ysgrifenedig.

Sampl o'r sylwadau

"Mae angen mwy o gymorth a mynediad i ddysgu Cymraeg a chysiau am ddim."

"Hoffwn ddysgu Cymraeg yn fawr iawn, byddai'n wych pe bai modd gwneud hyn yn lleol e.e. neuadd gymunedol neu mewn tafarn leol, yn hytrach na mynd i goleg neu ddilyn cwrs ar-lein. Trwy wneud hyn mewn lleoliad cymdeithasol, mae'n dod yn haws ymarfer ymhlith y gymuned Gymraeg a byddai'n datblygu cydlyniant cymdeithasol gwell."

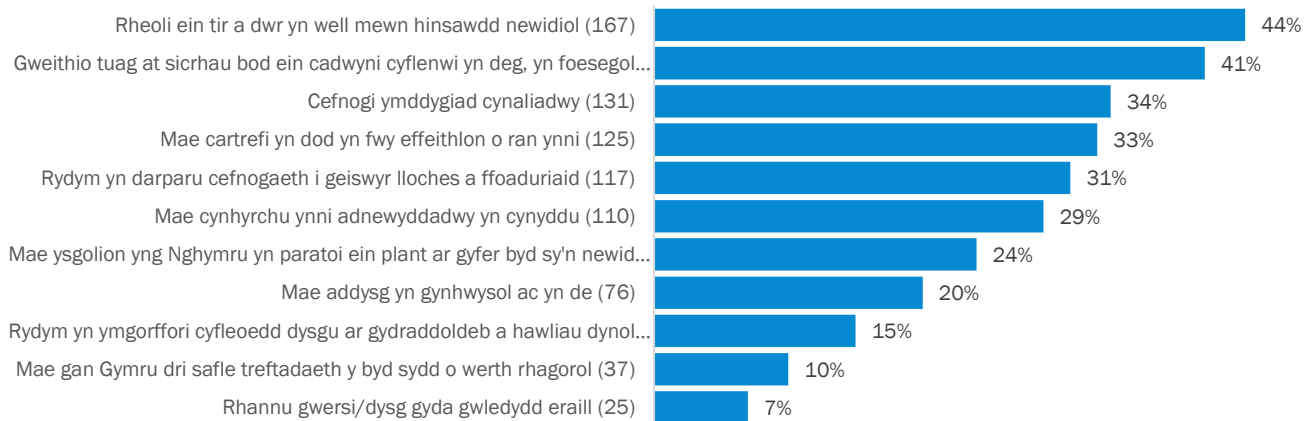
"Cynnal digwyddiadau Cymraeg mewn Canolfannau Cymunedol lleol e.e. Y Ganolfan ym Mhenparcau, mae'n lle Lles. Rydw i'n teimlo'n rhwystredig na allaf ddefnyddio'r Gymraeg yn fy nghymuned a'i bod yn anodd cerdded i gymunedau eraill mewn ffordd ddiogel."

"Parch ar gyfer y rhai sy'n dysgu Cymraeg."

“Mae dysgu Cymraeg yn dod yn rhywbeth y mae angen ei wneud, fodd bynnag, gan nad wyf yn dda gydag ieithoedd, mae angen fy mod yn gallu neilltuo’r amser i ddysgu.”	“Gwersi Cymraeg am ddim.”
“Gwerthfawrogi’r Saesneg gymaint â’r Gymraeg.”	“Mae yr un mor bwysig cofio y dylai dewis peidio siarad Cymraeg fod yn ddewis a werthfawrogi.”

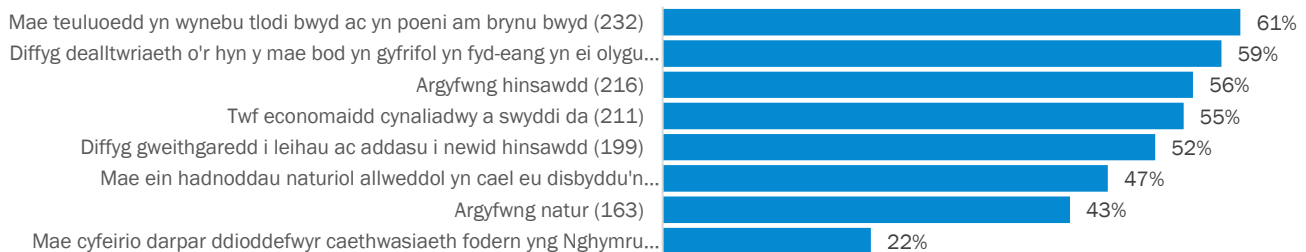

C48. Pa dri pheth yr ydych chi'n eu gwerthfawrogi fwyaf yng nghyfrifoldeb byd-eang eich sir?

Pan ofynnwyd yn ein Harolwg Lles pa dri pheth yr ydych chi'n eu gwerthfawrogi fwyaf yng nghyfrifoldeb byd-eang eich sir, y tri phrif ateb oedd; rheoli ein tir a'n dŵr er mwyn sicrhau cydnherthedd gwell mewn hinsawdd sy'n newid (44%), gweithio tuag at sicrhau bod ein cadwyni cyflenwi yn deg, yn foesebol ac yn gynaliadwy (41%) a chynorthwyo ymddygiad cynaliadwy (34%).

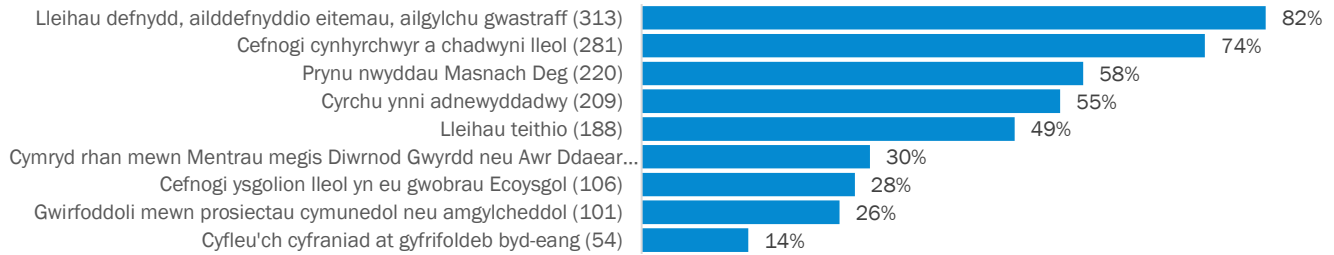
C49. Gan edrych i'r dyfodol, beth sy'n eich pryderu chi fwyaf am gyfrifoldeb byd-eang eich sir?

Wrth gyfeirio at Geredigion sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang, y peth sy'n pryderu ein hymatebwyr fwyaf am y dyfodol yw bod teuluoedd yn wynebu tlodi bwyd a'u bod yn pryderu ynghylch fforddio bwyd (61%). Rydym yn gwybod bod tlodi yn cynyddu yng Ngheredigion ac yn benodol, mae tlodi plant wedi bod yn un o'r meysydd lle y gwelwyd y cynnydd mwyaf. Mae'n amlwg bod ein hymatebwyr yn ymwybodol o'r newidiadau hyn ac yn ofni y gallai hyn waethgu yn y dyfodol.

Yn agos iawn y tu ôl yr uchod oedd y ffaith bod diffyg dealltwriaeth ynghylch yr hyn y mae bod yn gyfrifol ar lefel fyd-eang yn ei olygu (59%). Y peth yr oedd ymatebwyr yn pryderu leiaf amdano oedd bod y cyfeiriadau ynghylch diodefwyr posibl caethwasiaeth fodern yng Nghymru wedi cynyddu dros y blynyddoedd diwethaf, er y dylid nodi bod hwn wedi cael 84 o bleidleisiau (22%).

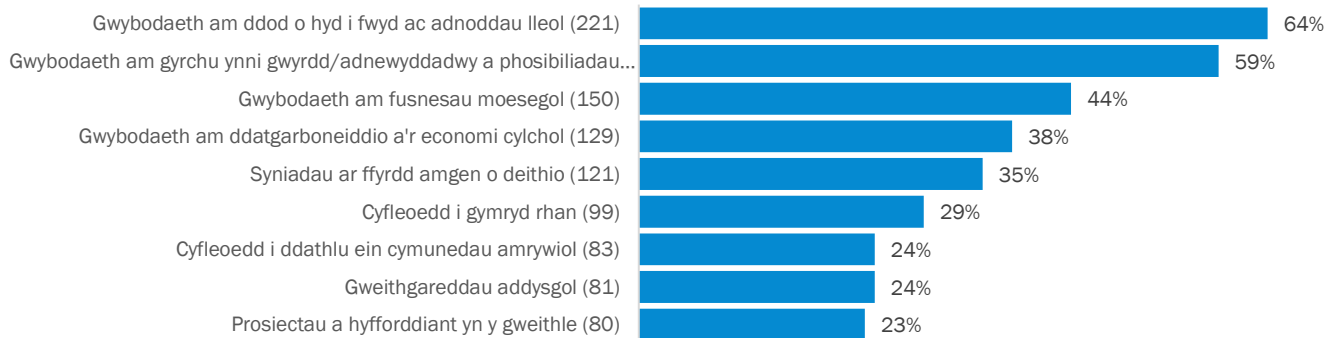
C50. Beth allech chi ei wneud i helpu eich cymuned i fod yn gyfrifol ar lefel fyd-eang?

Er mwyn helpu eu cymuned i fod yn gyfrifol ar lefel fyd-eang, nododd mwyafrif helaeth yr ymatebwyr y byddent yn defnyddio llai, yn aildddefnyddio eitemau ac yn ailgylchu gwastraff (82%). Mae gan Geredigion hanes da eisoes o leihau, aildddefnyddio ac ailgylchu eitemau, a bydd parhau i wneud hyn a/neu gynyddu'r gweithgarwch hwn yn cynnig budd i Geredigion.

Yn ail, byddai ymatebwyr yn cefnogi cynhyrchwyr lleol a chadwyni cyflenwi lleol byr (74%). Rydym yn gwybod bod gan Geredigion ddiwylliant bwyd cyfoethog a cheir nifer o gyfleoedd i bobl brynu cynnyrch lleol. Roedd ymatebwyr yn lleiaf tebygol o gyfleu eu cyfraniad i gyfrifoldeb byd-eang (14%).

C51. Pa gymorth y byddai angen iddo fod yn ei le er mwyn cyflawni'r pethau hyn?

Heb os, y peth mwyaf cyffredin yr oedd ymatebwyr yn credu y byddai angen iddo fod yn ei le er mwyn cyflawni'r pethau uchod oedd cael rhagor o wybodaeth am sicrhau bwyd ac adnoddau lleol (64.4%) a gwybodaeth ynghylch sicrhau ynni adnewyddadwy/gwyrdd, cyfleoedd ynni cymunedol a phosibiliadau sicrhau ynni o wastraff (59.2%). Mae'n amlwg bod angen rhoi mwy o bwyslais ar hysbysebu cyfleoedd i gyflawni'r pethau hyn yng Ngheredigion.

C52. Unrhyw sylwadau eraill

Darparwyd cyfanswm o 55 o sylwadau ysgrifenedig ar gyfer yr adran hon o'r arolwg, sef gan 14% o'r holl ymatebwyr. Heb os, roedd y sylwadau ysgrifenedig mwyaf cyffredin yn ymwneud â phrynu cynnyrch lleol. Fel y nodwyd yn flaenorol, rydym yn gwybod bod gan Geredigion ddiwylliant bwyd cyfoethog iawn ac mae'n bwysig cefnogi'r busnesau lleol er mwyn bod yn fwy cyfrifol ar lefel fyd-eang.

Yn ogystal, cyfeiriwyd at wneud cynnyrch lleol yn fwy fforddiadwy i bobl sawl gwaith yn y sylwadau ysgrifenedig. Rydym yn gwybod bod costau byw cyffredinol yn codi a bod prisiau bwyd yn codi hefyd. Ceir cryn gystadleuaeth wrth y cadwyni archfarchnadoedd sy'n gwerthu cynnyrch yn llawer rhatach. Os bydd cynnyrch lleol yn fwy fforddiadwy, mae pobl yn fwy tebygol o'i brynu.

Roedd sylwadau yn yr adran hon yn ymwneud â gwella llwybrau beicio hefyd a sicrhau eu bod yn fwy hygyrch ar draws y Sir. Rydym yn gwybod bod modd bod yn fwy cyfrifol ar lefel fyd-eang trwy ddefnyddio trafndiaeth gwyrddach, ond mae angen i ffyrdd a llwybrau fod yn ddiogel er mwyn cyflawni hyn.

Isod, gweler sampl o rai sylwadau a gymrwyd o'r 55 o ymatebion ysgrifenedig ar gyfer yr adran hon o'r arolwg.

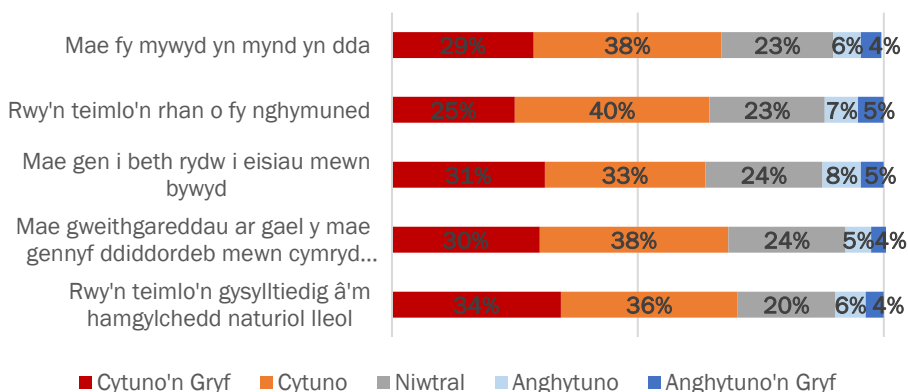
Sampl o'r sylwadau	
"Er mwyn cefnogi busnesau lleol a mentrau masnach deg, mae angen i brisiau fod yn gystadleuol."	"Diffyg cig a llysiau lleol, cefnogi busnesau lleol."
"Mae cefnogi cynhyrchwyr lleol yn hanfodol, ond rhaid iddynt gystadlu gyda Tesco/Asda/Morrisons."	"Cefnogi a hyrwyddo ffermwyr lleol i gynhyrchu ein bwyd. Hyrwyddo cynnyrch organig, sy'n dda ar gyfer ein hiechyd a'r amgylchedd."
"Cynnyrch lleol fforddiadwy."	"Yn lle darparu gwybodaeth yn unig – cynnig cymhelliant ar gyfer y pethau hyn! Mae arian yn rhwystr sy'n atal pobl rhag gallu e.e. prynu bwyd a gynhyrchir yn lleol – mae'n rhatach yn Lidl."
"Mae mwy o lwybrau beicio neu lwybrau cyd-ddefnyddio yn hanfodol er mwyn annog rhagor o bobl i gerdded/ beicio."	"Heb os, mae angen i ni gael ffyrdd mwy diogel ar gyfer beicwyr yma."

AROLWG YSGOLION

Fel rhan o'n gweithgarwch ymgysylltu gyda'r cyhoedd, buom yn ymgysylltu gyda disgyblion cynradd ac uwchradd yng Ngheredigion yn ein **Harolwg Ysgolion** er mwyn sicrhau bod lleisiau cenedlaethau'r dyfodol yn cael eu cynrychioli. Yn gyffredinol, cawsom 212 o ymatebion i'r arolwg ysgolion, roedd 156 wedi llenwi'r arolwg yn Saesneg ac roedd 58 wedi ei lenwi yn Gymraeg. Strwythurwyd yr arolwg ar sail y bedair thema lles; lles economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol. Mae'r adran ganlynol yn cynnig trosolwg o'r prif ganlyniadau.

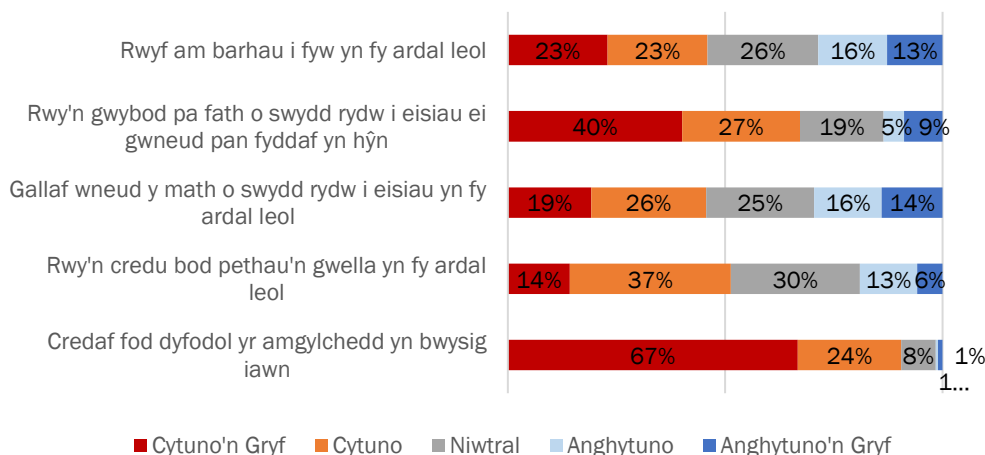
Pan ofynnwyd cwestiynau i ddisgyblion am sut yr oedd eu bywyd yn mynd, roedd yr atebion a gafodd yr ymateb mwyaf cadarnhaol yn ymwneud â **lles cyffredinol** a'r **amgylchedd**. Roedd mwyafrif yr ymatebwyr (71%) yn teimlo bod *eu bywyd yn mynd yn dda*, nid oedd 11% yn cytuno nac yn anghytuno gyda'r datganiad hwn, ac roedd 8% o'r ymatebwyr yn anghytuno gyda'r datganiad. Yn yr un modd, roedd 71% o ymatebwyr yn teimlo *cysylltiad â'r amgylchedd*, roedd 10% yn ansicr, ac nid oedd 9% yn teimlo unrhyw gysylltiad. Nid oedd ymatebwyr yn teimlo mor gryf ynghylch y ffaith **bod gweithgareddau ar gael y mae ganddynt ddiddordeb ynddynt**, roedd 67% yn teimlo bod gweithgareddau o'r fath ar gael, nid oedd 24% yn cytuno nac yn anghytuno, ac roedd 9% yn anghytuno.

Q.2 Eich bywyd nawr

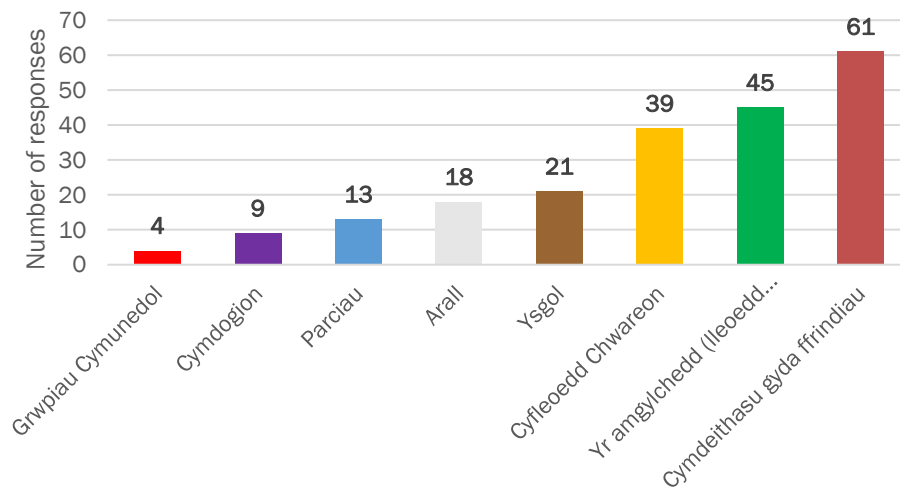
Mae'n ddiddorol gweld bod ymatebwyr Cymraeg yn teimlo'n fwy gobeithiol am eu bywyd yn gyffredinol, o'u cymharu â'r rhai a oedd wedi ateb yn Saesneg. Roedd hyn yn arbennig o glir pan ofynnwyd i'r ymatebwyr a oeddent yn *teimlo eu bod yn rhan o'u cymuned*. Roedd 77% o'r ymatebwyr Cymraeg naill ai'n cytuno'n gryf neu'n cytuno gyda'r datganiad hwn, ac roedd ychydig dros hanner (59%) yr ymatebwyr Saesneg yn cytuno. Gwelir y duedd hon mewn arolygon cenedlaethol hefyd, megis Arolwg Cenedlaethol Cymru, a allai fod o ganlyniad i nifer o ffactorau. Er enghraifft, efallai y bydd ymatebwyr yn teimlo cysylltiad â'u hardal trwy ddefnyddio'r iaith Gymraeg yn ystod eu bywyd bob dydd.

Q.3 Eich bywyd yn y dyfodol

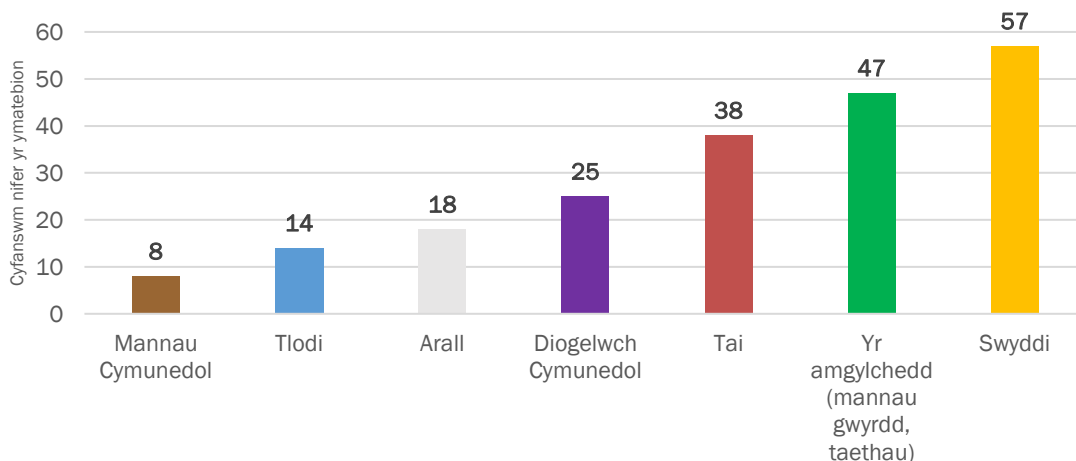
Pan ofynnwyd cwestiynau i ddisgyblion ynghylch eu bywyd yn y dyfodol, unwaith eto, adlewyrchwyd gwerth yr **amgylchedd** yn gryf iawn, wrth i 91% o'r cyfranogwyr gytuno bod *dyfodol yr amgylchedd yn bwysig iawn*. Yn gyffredinol, hwn oedd y datganiad lle y gwelwyd niferoedd uchaf y cyfranogwyr yn cytuno ag ef. Roedd dros hanner yr ymatebwyr (67%) yn gwybod y **math o swydd** yr oeddent yn dymuno ei chyflawni, fodd bynnag, dim ond 45% oedd yn credu y gallent gyflawni eu swydd ddymunol yn eu hardal leol. Gwelwyd amrywiadau yn yr ymatebion pan ofynnwyd i ddisgyblion a oeddent yn dymuno **parhau i fyw yn eu hardal leol**, roedd ychydig dan hanner yn dymuno aros (46%), roedd 26% yn ansicr ac roedd 29% yn dymuno gadael

Q.4 Beth yw'r pethau gorau am eich cymuned?

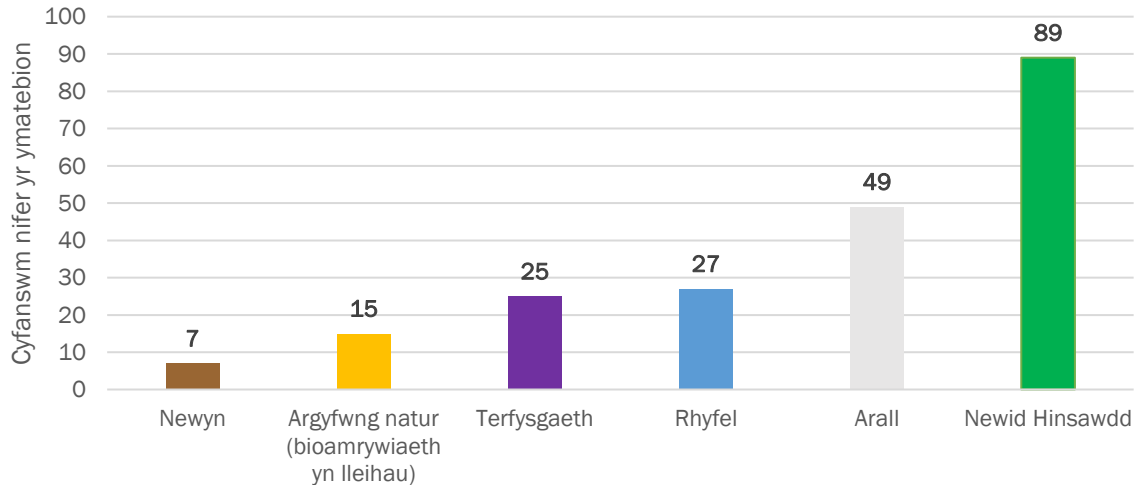
O blith yr wyth dewis a roddwyd, ar gyfartaledd, nododd y disgyblion a oedd wedi cymryd rhan mai **cymdeithasu gyda ffrindiau** oedd y peth gorau am eu cymuned, ac roedd 61 o ymatebwyr wedi dewis yr ateb hwn. Dilynwyd hwn gan yr **amgylchedd** (45 o ymatebion), **cyfleoedd chwaraeon** (39 o ymatebion) a'r **ysgol** (21 o ymatebion). Roedd y cyfranogwyr yn gwerthfawrogi **grwpiau cymunedol**, **cymdogion** a **parciau** yn llai. Yng Ngheredigion, rydym yn gwybod bod angen gwella darpariaeth parciau a manau chwarae (yn enwedig yn y cymunedau mwy gwledig), ac fe allai hyn fod wedi dylanwadu ar y canfyddiadau.

C.5 beth yw'ch pryderon mwyaf am eich ardal leol wrth i chi dyfu i fyny?

Roedd disgyblion a oedd wedi cymryd rhan yn yr arolwg yn pryderu fwyaf am **swyddi** yn eu hardal leol yn y dyfodol, ac roedd 57 o ymatebwyr wedi dewis yr ymateb hwn. Ceir thema gyffredin ar draws ein gweithgarwch ymgysylltu â'r cyhoedd (yn ystod yr arolwg lles cyffredinol a'r digwyddiadau rhanddeiliaid), lle y nodwyd diffyg swyddi a swyddi sy'n talu'n dda fel sialensiau allweddol gan y cyfranogwyr. Yn dilyn ymlaen o'r elfen ynghylch swyddi, mynegwyd pryderon am yr **amgylchedd lleol a thai**, unwaith eto, mynegwyd y pryderon hyn trwy gydol ein gweithgarwch ymgysylltu â'r cyhoedd. Roedd cyfranogwyr yn pryderu llai am ddyfodol **mannau cymunedol** a **thlodi** yn eu hardal leol.

C.6 Beth yw'r sialensiau mwyaf y mae'r byd yn eu hwynebu ar hyn o bryd?

Pan holwyd am y sialensiau mwyaf y mae ein byd yn eu hwynebu ar hyn o bryd, heb os, **y newid yn yr hinsawdd** oedd yr ymateb mwyaf cyffredin, nododd 89 o gyfranogwyr mai hon yw'r her fwyaf. Mae hyn yn dynodi bod disgyblion a oedd wedi cymryd rhan yn yr arolwg yn pryderu mwy am effaith y newid yn yr hinsawdd ar raddfa fyd-eang, nag ar raddfa leol. Y categori 'arall' oedd yr ail ymateb mwyaf cyffredin, ac roedd mwyafrif y sylwadau yn yr adran hon yn ymwneud ag effaith **COVID-19**. Dilynwyd hyn gan **ryfel** (27 ymateb) a **therfysgaeth** (25 ymateb).

DIGWYDDIADAU RHANDDEILIAID

Cefndir

Rhwng mis Gorffennaf a mis Hydref, cynhaliodd Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus (BGC) Ceredigion ddigwyddiadau rhanddeiliaid er mwyn clywed safbwyntiau'r gymuned leol ynghylch lles, yn enwedig y grwpiau anos i'w cyrraedd a'r rhai y mae ganddynt nodweddion gwarchoddedig. Cynhaliwyd chwe digwyddiad rhanddeiliaid gyda'r grwpiau canlynol; Fforwm Pobl Anabl Ceredigion, Fforwm Darparwyr Gwasanaethau Plant a Phobl Ifanc Ceredigion, Give Us Support (RAY Ceredigion), Gweithgor Cydraddoldeb, Cynghrair Gofalwyr Ceredigion a Chymuned y Lluoedd Arfog. Roedd tua 90 o bobl wedi cymryd rhan yn y digwyddiadau rhanddeiliaid. Roedd y sesiynau yn canolbwyntio ar bedair colofn lles; lles cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol. Mae'r crynodeb hwn yn cynnig trosolwg o'r trafodaethau a gafwyd yn ystod pob digwyddiad, gan amlygu'r prif faterion a godwyd ac mae'n cynnwys sampl o rywfaint o'r sylwebaeth.

Fforwm Pobl Anabl Ceredigion

Cynhaliwyd digwyddiad rhanddeiliaid rhith gyda Fforwm Pobl Anabl Ceredigion ar 7 Gorffennaf 2021, a fynychwyd gan dri ar ddeg unigolyn a aeth ati i fynegi eu safbwyntiau ynghylch materion lles sy'n ymwneud yn benodol ag anabledau yng Ngheredigion. Roedd clywed llais pobl sydd ag anabledau yn allweddol er mwyn sicrhau bod llais pawb yn cael ei glywed yn yr Asesiad, oherwydd y bydd hyn yn ein helpu i gynllunio a dylunio gwasanaethau er mwyn bodloni anghenion yn y dyfodol dros y 5 mlynedd nesaf.

Trosolwg o'r prif bwntiau a fynegwyd yn ystod y digwyddiad rhanddeiliaid gyda Fforwm Pobl Anabl Ceredigion

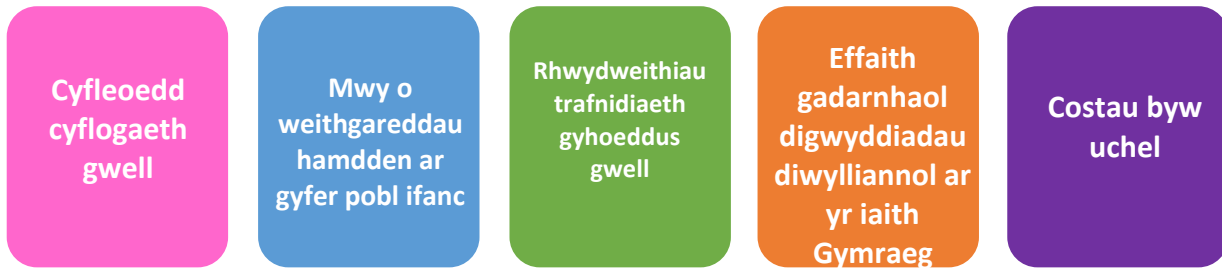

Heb os, **hygyrchedd** oedd y mater a drafodwyd fwyaf yn ystod y sesiwn. Mynegodd y gymuned anabl yr angen am fynediad gwell i'r trefi, siopau, llwybrau troed (yn enwedig y llwybr o Aberaeron i Lanechaeron), toiledau i'r anabl, clybiau nos, bwytai a lleoliadau penodol megis Canolfan y Celfyddydau Aberystwyth. Roedd y diffyg trafnidiaeth gyhoeddus, y Parthau Diogel (a gyflwynwyd yng Ngheredigion i gadw pobl yn ddiogel wrth i fusnesau ailagor yn dilyn y cyfnod clo cyntaf), diffyg mynediad gwastad a phrinder lleoedd parcio i'r anabl yn rhwystrau wrth geisio manteisio ar y lleoliadau a'r gwasanaethau hyn. Yn ogystal, amlygodd y cyfranogwyr y ffaith bod siopa'n lleol yn bwysig iddynt, gan awgrymu a fyddai modd annog cyflenwadau lleol (a ddechreuodd yn ystod y cyfnod clo), gan bod siopa ar-lein yn llawer haws na mynd i mewn i'r dref.

Fforwm Darparwyr Gwasanaethau Plant a Phobl Ifanc Ceredigion

Cynhaliwyd digwyddiad rhanddeiliaid rhith **Fforwm Darparwyr Gwasanaethau Plant a Phobl Ifanc Ceredigion** ar 20 Medi 2021, ac roedd wyth ar hugain o bobl wedi cymryd rhan yn y digwyddiad hwn, gan fynegi eu barn am faterion lles sy'n ymwneud â gwasanaethau plant a phobl ifanc yng Ngheredigion yn benodol. Mae'n beth cadarnhaol bod nifer dda iawn wedi mynychu'r sesiwn hon, yn enwedig oherwydd y bydd angen i'r Asesiad a'r Cynllun Llesiant Lleol dilynol sicrhau y bodlonir anghenion ein poblogaeth iau a chenedlaethau'r dyfodol.

Y prif bwyntiau a fynegwyd mewn perthynas â lles yn ystod digwyddiad rhanddeiliaid y Fforwm Darparwyd Gwasanaethau Plant a Phobl Ifanc

Roedd y digwyddiad hwn wedi cynnig dirnadaeth bwysig o brif sialensiau ac asedau Ceredigion mewn perthynas â phlant a phobl ifanc. Roedd yr angen am **fwy o gyfleoedd cyflogaeth** yng Ngheredigion er mwyn cadw'r boblogaeth iau yn amlwg trwy gydol y sesiwn. Amlygodd y cyfranogwyr bod gofyn cael swyddi sy'n talu'n well a swyddi y mae gofyn meddu ar sgiliau uwch i'w cyflawni, yn ogystal â swyddi sy'n cynnig cyfleoedd i gamu ymlaen yn eich gyrfa (yn hytrach na gwaith tymhorol am yr isafswm cyflog). Roedd cyfranogwyr yn pryderu am **gostau byw uchel** ar gyfer pobl iau, yn enwedig gan bod hyn yn ei gwneud yn anodd iddynt fforddio tŷ yn eu hardal leol.

Roedd **diffyg gweithgareddau hamdden ar gyfer pobl iau a'u fforddiadwyedd** yn bryder cyffredin, a nododd cyfranogwyr bod nifer y tafarndai cymunedol yn lleihau, bod gweithgareddau y celfyddydau a gweithgareddau diwylliannol yn aml yn rhy ddrud, a bod diffyg lleoedd cymunedol i bobl gyfarfod mewn ardaloedd gwledig. Gwnaethpwyd awgrym i ddefnyddio neuaddau pentref er mwyn darparu gweithgareddai mewn ardaloedd gwledig, a defnyddiwyd Prosiect Cymunedau Tosturiol Arts for Well-being fel enghraifft dda o grant cymeradwy iawn.

Roedd diffyg **rhwydweithiau trafndiaeth gyhoeddus** yn bryder yr oedd y sawl a fynychodd yn ei rannu, a mynegont anfodlonrwydd mawr gyda'r ffaith y cwtogwyd gwasanaeth bws T1 yn ddiweddar, a oedd wedi atal rhai o'r plant a'r bobl iau rhag manteisio ar eu gwasanaethau. Roedd yr angen i wella'r cysylltiad trafndiaeth gwledig yn flaenoriaeth iddynt.

Ystyriwyd bod digwyddiadau diwylliannol fel yr Eisteddfod, Sioe Amaethyddol Frenhinol Cymru a Chlybiau Ffermwyr Ifanc yn **bwysig iawn er mwyn cynnal yr iaith Gymraeg a diwylliant llewyrchus** Ceredigion. Mynegodd cyfranogwyr eu pryderon am **lefelau uchel taflu sbwriel** gan awgrymu integreiddio gweithgareddau amgylcheddol yng nghwricwlwm yr ysgol, gan sôn am effeithiau niweidiol taflu sbwriel. Fodd bynnag, nodwyd yn glir iawn yn arolwg lles yr ysgol bod plant a phobl ifanc yn gwerthfawrogi'r amgylchedd yng Ngheredigion yn fawr.

Give Us Support

Cynhaliwyd digwyddiad rhanddeiliaid wyneb-yn-wyneb gyda **Give Us Support** (GUS) ar 5 Hydref 2021, a hwyluswyd gan RAY Ceredigion. Roedd pedwar wedi mynychu a chyfrannu i'r drafodaeth am les pobl ifanc yng Ngheredigion. Strwythurwyd y sesiwn hon ychydig yn wahanol i'r digwyddiadau rhanddeiliaid eraill er mwyn helpu i hwyluso'r drafodaeth, lle y gofynnwyd 3-4 cwestiwn am bob thema lles. Mae'r canlynol yn cynnig trosolwg o'r prif ganlyniadau.

Ar y cyfan, nid oedd y bobl ifanc a oedd yn bresennol yn dymuno parhau i fyw yn eu hardal leol. Roedd y cyfranogwyr yn dymuno **chwilio am waith neu gyfleoedd addysg** (Prifysgol/Prentisiaethau) y tu allan i'r sir neu symud i fyw yn agosach i'w teulu. Mynegwyd pryderon ynghylch **tlodi, sicrhau swydd a thai** yn y dyfodol. Ar y cyfan, roedd y bobl ifanc a oedd wedi cymryd rhan yn teimlo eu bod yn rhan o'u cymuned, fodd bynnag, unwaith eto, roedd **diffyg gweithgareddau a manau i gymdeithasu** yn lleol yn bryder cyffredin.

Mynegwyd dyfodol **diogelwch cymunedol** fel pryder gan hanner y bobl ifanc a oedd yn bresennol. Roedd un sylw yn cynnwys, "Teimlo'n ddiogel nawr ond yn gofidio am fy niogelwch yn y dyfodol". Rhannwyd y pryder hwn ar draws y gwahanol ffurfiau ymgysylltu ynghylch lles (digwyddiadau rhanddeiliaid, gweithdai BGC, arolwg lles a Dweud eich Dweud Ceredigion).

Roedd mwyafrif y bobl ifanc a oedd yn bresennol yn teimlo eu bod yn **gysylltiedig â'u hamgylchedd lleol**. Mynegwyd pryderon am ddyfodol yr amgylchedd oherwydd effaith pandemig COVID-19, cynhesu byd-eang, gorboblogaeth a thaflu sbwriel.

Y prif bwyntiau a fynegwyd yn ystod digwyddiad rhanddeiliaid Give Us Support

Pobl ifanc sy'n dymuno gadael y sir er mwyn cael gwaith neu addysg

Mae tlodi, sicrhau swydd a thai yn y dyfodol yn bryderon

Diffyg gweithgareddau a manau i gymdeithasu

Dyfodol diogelwch cymunedol

Y pryderon amgylcheddol yw cynhesu byd-eang, gorboblogaeth a thaflu sbwriel

Cyngor Ieuentid

Cynhaliodd y **Cyngor Ieuentid** eu digwyddiad rhanddeiliaid, a fynychwyd gan 17 o bobl ifanc. Mae'r canlynol yn cynnig trosolwg o'r prif bwyntiau a fynegwyd yn ystod y digwyddiad.

Cyfleoedd i sicrhau swydd, tai, trafndiaeth, cysylltedd digidol ac anghenion yn y dyfodol oedd y materion a ysgogodd y drafodaeth fwyaf yn ystod y digwyddiad rhanddeiliaid. Unwaith eto, barnwyd bod y cyfleoedd i sicrhau swydd yng Ngheredigion yn negyddol ar y cyfan, a mynegwyd pryderon am y **diffyg swyddi sy'n talu'n uwch** a'r cyfleoedd sydd ar gael. Ystyriwyd tai mewn ffordd debyg, ac roedd **tai anfforddiadwy, rhestr aros hir am dai cyngor, diffyg dealltwriaeth o'r broses brynu a diffyg cymorth er mwyn galluogi i bobl iau brynu** yn rhai o'r pryderon a fynegwyd.

Unwaith eto, roedd y bobl iau a oedd yn bresennol yn teimlo bod y **rhwydwaith trafndiaeth gyhoeddus heb gael ei ddatblygu ddigon**, a bod hyn yn cyfyngu ar y cyfleoedd i sicrhau swydd. Cynigiwyd awgrymiadau fel mwy o amseroedd bws ar gael, rhwydweithiau bws gwell yn y cymunedau gwledig a rhwydwaith rheilffyrdd sy'n cysylltu gogledd a de Ceredigion.

Pan holwyd am eu hanghenion yn y dyfodol, **cysylltedd digidol o ansawdd gwell, sy'n gyson ac sy'n fwy fforddiadwy** oedd yr ateb mwyaf cyffredin a roddwyd. Amlygwyd codi'r **isafswm cyflog** hefyd, yn ogystal â **gwella cysylltiadau trafndiaeth** er mwyn galluogi mynediad gwell i gyfleoedd swyddi.

Yn prif bwyntiau a fynegwyd yn ystod digwyddiad rhanddeiliaid y Cyngor Ieuentid

Cyfleoedd swyddi a diffyg swyddi sy'n talu'n uwch

Mynediad i dai a thai fforddiadwy

Cysylltedd digidol o ansawdd gwell, dibynadwy a fforddiadwy

Trafndiaeth gyhoeddus heb ei datblygu ddigon

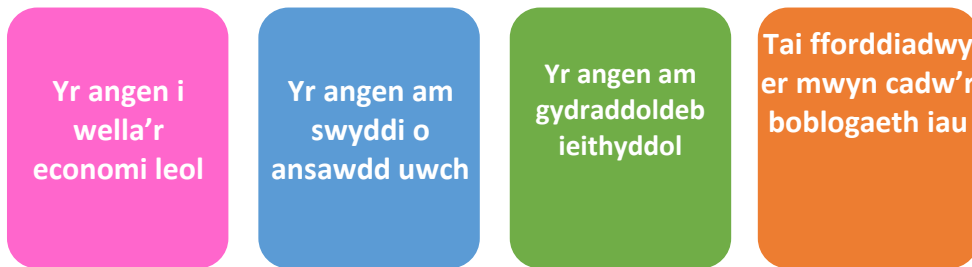
Gweithgor Cydraddoldeb Corfforaethol

Cynhaliwyd digwyddiad rhanddeiliaid gyda'r **Gweithgor Cydraddoldeb Corfforaethol** ar 9 Gorffennaf 2021, ac roedd naw o bobl wedi mynychu'r digwyddiad hwn er mwyn mynegi eu safbwyntiau ynghylch lles yng Ngheredigion o ran cydraddoldeb.

Yn gyffredinol, roedd cyfranogwyr yn teimlo bod **cydraddoldeb wedi gwella** yng Ngheredigion ers yr Asesiad Llesiant Lleol diwethaf. Mynegwyd hyn o ganlyniad i'r gwasanaethau newydd y mae'r awdurdod lleol wedi eu rhoi yn eu lle yn bennaf, ac roedd y rhain yn cynnwys y canlynol, ond heb eu cyfyngu iddynt; sefydlu Porth Y Gymuned, creu Tîm Cydlyniant Cymunedol mwy o faint a datblygu Canolfan Lles. Fodd bynnag, teimlwyd bod y pandemig wedi cael effaith negyddol sylweddol ar gyfleoedd cymdeithasol a chwarae ar gyfer plant a phobl ifanc, yn enwedig ar gyfer pobl sydd ag anableddau. Er mwyn i Geredigion fod yn lle mwy cyfartal, byddai'r Grŵp Cydraddoldeb Corfforaethol yn dymuno gweld mwy o **dai fforddiadwy, trafndiaeth fforddiadwy a hygyrch, mynediad gwell i'r anabl a gweithio hyblyg**.

Roedd y pryder pennaf yn ymwneud â gwella'r economi leol er mwyn creu **swyddi sy'n talu'n well a swyddi y mae gofyn cael sgiliau uwch i'w cyflawni** er mwyn cadw'r boblogaeth iau a rhoi sylw i'r argyfwng o ran y **boblogaeth sy'n heneiddio**.

Y prif sialensiau yn y dyfodol ar gyfer lles a chydraddoldeb, a nodwyd gan y Gweithgor Cydraddoldeb Corfforaethol

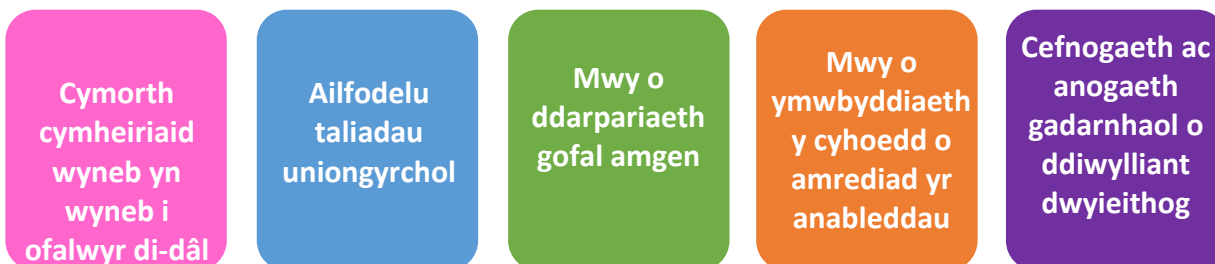

Cynghrair Gofalwyr Ceredigion

Cynhaliodd BGC ddigwyddiad rhanddeiliaid gyda **Chynghrair Gofalwyr Ceredigion** ar 8 Medi 2021. Roedd un ar ddeg o aelodau'r Gynghrair Gofalwyr wedi cyfrannu eu safbwyntiau am yr hyn y mae angen iddo newid er mwyn sicrhau lles ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol. Mynegwyd y ffaith bod **diffyg gofal amgen** a'r effaith niweidiol ar allu gofalwyr di-dâl i weithio, mynychu hyfforddiant a threulio amser gyda'r teulu yn bryder sylweddol. Unwaith eto, amlygwyd yr angen am **dai priodol a fforddiadwy** gan bod hyn yn effeithio ar y sawl sy'n cael gofal a hefyd, y gofalwyr di-dâl. Mynegodd aelodau'r Gynghrair Gofalwyr eu pryderon dwfn am **allu ennill cyfyngedig** gofalwyr di-dâl, gan bod eu horiau gwaith yn lleihau yn aml, neu efallai y byddant yn rhoi'r gorau i weithio yn gyfan gwbl. Nid yn unig y mae hyn yn cyfyngu ar eu potensial i ennill arian ar hyn o bryd, ond yn y dyfodol hefyd wrth iddynt golli enillion trwy eu pensiwn. Mae caniatáu i ofalwyr di-dâl **fanteisio ar wasanaethau yn eu dewis iaith** yn bwysig iawn iddynt.

Unwaith eto, roedd **gwell hygyrchedd** i'r amgylchedd naturiol yn bwysig i aelodau, a gwnaethpwyd awgrym y dylem ddarparu cadeiriau olwyn sy'n addas i'w defnyddio ar draeth, y byddai modd i'r sawl sy'n cael gofal eu defnyddio. Cyfeiriwyd at **effaith y newid yn yr hinsawdd a thywydd eithafol** ar les economaidd y sawl sy'n cael gofal, er enghraifft, mae hafau poethach wedi golygu bod gofalwyr yn ei chael hi'n heriol cadw'r rhai y maent yn gofalu amdanynt yn oer, a bod nifer wedi adrodd am gostau ynni yn codi.

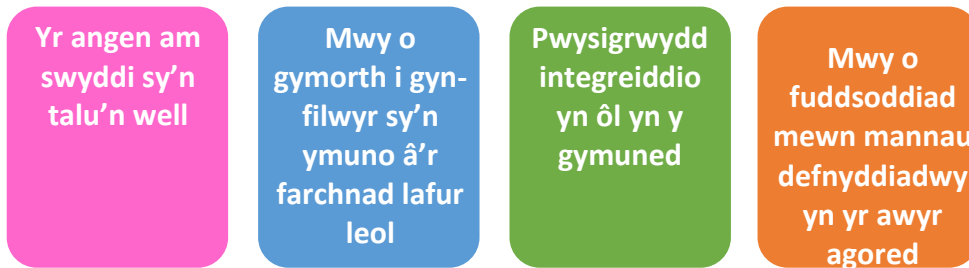
Y prif awgrymiadau a fynegwyd er mwyn sicrhau lles gofalwyr a'r sawl sy'n cael gofal yn y dyfodol

Grŵp y Lluoedd Arfog

Cynhaliwyd digwyddiad rhanddeiliaid rhanbarthol gyda'r **Grŵp Lluoedd Arfog** fel bod yr aelodau yn cael y cyfle i leisio'u barn am yr hyn y mae angen iddo newid er mwyn sicrhau lles cenedlaethau'r dyfodol.

Unwaith eto, mynegwyd yr angen am **swyddi sy'n talu'n well** yng Ngorllewin Cymru, ac yn aml, mae'r swyddi y mae cyn-filwyr yn chwilio amdanynt yn talu'n is yn y gymuned na'r hyn a dalwyd am eu sgiliau yn y Lluoedd Arfog. Amlygodd aelodau yr angen am **fwy o gymorth a chyngor ynghylch trosglwyddo o'r Lluoedd Arfog i'r farchnad lafur leol** (e.e. cyngor ynghylch sut i lenwi CV, mathau o swyddi addas sydd ar gael). Roedd **integreiddio yn ôl yn y gymuned** yn bwysig i gyn-filwyr, yn ogystal â'r gwerthfawrogiad o'r amgylchedd a manau yn yr awyr agored. Roedd yr aelodau yn teimlo bod angen gweld **mwyo fuddsoddiad mewn manau defnyddiadwy yn yr awyr agored** yn eu cymunedau lleol.

Cynghorau Tref a Chymuned – Gogledd Ceredigion

Mae **fforddiadwyedd tai** yn her fawr i'r hen a'r ifanc – mae prisiau tai yn codi'n sylweddol yn y sir ac mae pobl leol yn pryderu am ail gartrefi. Ceir prinder tai addas ar gyfer prynwyr tro cyntaf a phrynwyr tro olaf a fydd yn prynu am y tro olaf. Nid oes unrhyw ddewisiadau i bobl hŷn brynu tai llai o faint sy'n rhatach i'w rhedeg. Mae nifer o bobl hŷn yn profi tlodi tai.

Yr effaith ar yr **iaith Gymraeg a'r diwylliant Cymreig** wrth i dai gael eu prynu gan bobl o'r tu allan i Geredigion, ac nid pobl leol. Mae'n bwysig bod yr iaith Gymraeg yn cael ei diogelu ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol, ac un ffordd o helpu i wneud hynny yw trwy ddatlu'r iaith.

Cyfleoedd i sicrhau swydd – mae gofyn cael mwyo amrywiaeth o swyddi yn y sir, ynghyd â busnesau mwyo faint. Cymorth busnes – mae angen mwyo gymorth ar gyfer entrepreneuriaid a busnesau llai.

Economi werdd – ceir cyfleoedd yng Ngheredigion i ddatblygu economi werdd. Mae angen canolbwyntio ar yr economi amaethyddol ac ystyried gwahanol strwythurau yng Ngheredigion.

Yr amgylchedd – mae pobl yn gwerthfawrogi'r amgylchedd mewn cymunedau. Mae glendid a chasglu gwastraff yn bwysig iawn. Mae angen i ni gadw dŵr a thir yn lân hefyd. Mae agweddau tuag at yr amgylchedd lleol yn ased – mae pobl yn falch iawn o'r amgylchedd yng Ngheredigion ac maent yn dymuno bod yn rhan ohono.

Newid mewn poblogaeth – mae angen mwyo weithio mewn partneriaeth er mwyn cadw pobl yn y sir.

Teimlo'n ddiogel – Nid oes nifer o bobl yn teimlo'n ddiogel yn eu cymuned, yn enwedig yn Aberystwyth, nad yw'n teimlo mor ddiogel ag yr oedd ddeng mlwydd yn ôl. Mae ymddygiad gwrthgymdeithasol wedi dod yn bryder mawr mewn cymunedau yng Ngheredigion, yn enwedig camddefnyddio cyffuriau yn Aberystwyth. Fodd bynnag, mae nifer o bobl wedi teimlo'n fwy diogel yng Ngheredigion yn ystod y pandemig, yn hytrach nag yr oeddent mewn ardaloedd eraill.

Y prif bwyntiau a fynegwyd yn ystod digwyddiadau y Cynghorau Tref a Chymuned – Gogledd Ceredigion

Fforddiadwyedd
tai ar gyfer pobl
iau a phobl leol

Diogelu'r iaith
Gymraeg ar
gyfer
cenedlaethau'r
dyfodol

Nifer uchel o
ail gartrefi

Gwella
gwasanaethau
gwaredu a
chasglu
gwastraff

Prisiau mwy
fforddiadwy ar
gyfer
gweithgareddau
diwylliannol

DWEUD EICH DWEUD CEREDIGION

Cynigiodd gwefan Dweud eich Dweud Ceredigion y cyfle i gyfranogwyr ysgrifennu a gwneud sylwadau am 'syniadau' i Geredigion.

Heb os, y peth y soniwyd amdano fwyaf yma oedd **colli manau gwyrdd** yng Ngheredigion a sut y gallai hyn effeithio ar nifer o wahanol bethau. Rhai o'r pethau yr oeddent yn gofidio pobl ynghylch colli manau gwyrdd oedd colli bioamrywiaeth, bywyd gwylt, blodau. Yn ogystal, gall manau gwyrdd gynnig rhywle i rywun gerdded, gwneud ymarfer corff a gwella eu hiechyd meddwl.

'Syniad' arall y cyfeiriwyd ato oedd y byddai modd defnyddio **eiddo gwag** er mwyn helpu busnesau i gychwyn neu byddai modd eu defnyddio yn lle adeiladu datblygiadau tai newydd ac felly, colli manau gwyrdd.

Y prif awgrymiadau a fynegwyd er mwyn sicrhau lles gofalwyr a'r unigolyn sy'n cael gofal yn y dyfodol

NODWEDDION GWARCHODEDIG

Pobl Ifanc (17-24 oed)

Roedd 7% o'r holl ymatebion i'n Harolwg Lles wedi cael eu gwneud gan bobl ifanc rhwng 17 a 24 oed, a chafwyd 28 ymateb gan y garfan oedran hon at ei gilydd.

Er mwyn helpu i wneud pethau yn decach i bawb, byddai pobl ifanc fwyaf tebygol o siarad gyda rhywun o wahanol gefndir, credo a/neu rywun sy'n anabl (75%) o'i gymharu gyda 56% o'r holl ymatebwyr. Yn ogystal, byddai pobl iau yn fwy tebygol o adrodd am drosedd casineb (71%) o'i gymharu gyda 63% o'r holl ymatebwyr.

Roedd nifer o'r ymatebion eraill gan bobl iau yn cyfateb â'r prif atebion trwy gydol yr arolwg. Wedi dweud hyn, roedd pobl iau yn fwy tebygol o ystyried ailgylchu yn fwy (79%) o'i gymharu gyda 74% o gyfanswm yr ymatebwyr, er mwyn gwella eu hamgylchedd lleol. Roedd pobl iau yn llai tebygol o ystyried lleihau gwastraff (64%) o'i gymharu gyda 73% o'r holl ymatebwyr eraill.

Yr Iaith Gymraeg (y rhai sy'n gallu deall Cymraeg llafar)

Nododd dros hanner (54%) yr ymatebwyr i'n Harolwg Lles eu bod yn gallu deall Cymraeg llafar, sef 215 o ymatebwyr. Dywedodd 147 o ymatebwyr **nad** ydynt yn gallu siarad, darllen, ysgrifennu na deall Cymraeg (37%).

Gwelwyd gwahaniaethau rhwng y ddau grŵp hwn mewn rhai atebion, yn enwedig y rhai ynghylch yr iaith Gymraeg. Dywedodd dros 53% o'r ymatebwyr a oedd yn gallu deall Cymraeg llafar y byddent yn ystyried cymryd rhan mewn cynlluniau i gynorthwyo pobl ifanc i fyw a gweithio yn yr ardal leol er mwyn sicrhau diwylliant bywiog a bod yr iaith Gymraeg yn ffynnu, ac mae hyn yn cymharu â 30% o'r rhai nad ydynt yn gallu siarad, darllen, ysgrifennu na deall Cymraeg.

Roedd 19% o'r ymatebwyr a oedd yn gallu deall Cymraeg llafar yn credu bod diffyg ysgolion/ colegau Cymraeg yn rhywbeth sy'n eu pryderu fwyaf am ddiwylliant bywiog y sir a'r ffaith bod yr iaith Gymraeg yn ffynnu ynddi yn y dyfodol. Mae hyn yn cymharu â 3% o'r rhai nad ydynt yn gallu siarad, darllen, ysgrifennu neu ddeall Cymraeg.

Grwpiau Ethnig

Dywedodd 11 o ymatebwyr (3%) mai eu grŵp ethnig yw 'Gwyn arall, gan gynnwys Sipsiwn neu Deithwyr Gwyddelig', roedd 4 (1%) ymatebydd yn perthyn i grwpiau ethnig cymysg/lluosog, nododd 3 eu bod yn perthyn i grŵp ethnig arall (Gwyddel/Gwyddeles o Ogledd Iwerddon, Groegwr/Groeges, Iddew/Iddewes Cymreig, Canadiad Gwyn) a dywedodd 1 ymatebydd (0%) mai Du/Affricanaidd/Caribiaidd/Du Prydeinig oedd eu grŵp ethnig.

Gwelir tueddiadau tebyg yng nghanlyniadau'r lleiafrifoedd ethnig ag y gwelir yng nghanlyniadau cyffredinol yr arolwg. Er enghraifft, dywedodd mwyafrif yr ymatebwyr o'r lleiafrifoedd ethnig y byddent yn ystyried lleihau gwastraff (89%), ailgylchu mwy (89%) a defnyddio bwyd a gynhyrchir yn lleol (89%) i wella eu hamgylchedd lleol. Dywedodd 72% o'r ymatebion gan leiafrifoedd ethnig bod rhagfarn yn rhywbeth sy'n eu pryderu fwyaf am eu cymuned yn y dyfodol, o'i gymharu gyda 42% o gyfanswm yr ymatebwyr. Yn ogystal, nododd 72% o'r ymatebion gan leiafrifoedd ethnig y byddent yn dymuno dysgu neu wella eu sgiliau Cymraeg, o'i gymharu gyda 46% o blith cyfanswm yr ymatebwyr.

Ymatebwyr sydd ag anabledd neu broblem iechyd

O blith y 405 o ymatebwyr i'r arolwg, roedd gan 82 (20%) broblem iechyd neu anabledd sy'n cyfyngu ar eu gweithgareddau o ddydd i ddydd. Yn gyffredinol, roedd y tri ateb pennaf a roddwyd gan ymatebwyr sydd â phroblem iechyd neu anabledd sy'n cyfyngu ar eu gweithgareddau o ddydd i ddydd, yn debyg i'r rhai a roddwyd gan yr holl ymatebwyr, fodd bynnag, mewn rhai meysydd, megis yr adrannau economaidd ac iechyd, roedd trefn yr ymatebion mwyaf cyffredin yn amrywio.

Roedd ymatebwyr sydd ag anabledd neu broblem iechyd yn rhoi mwy o werth ar *rwydwaith trafndiaeth da* (54%) o'i gymharu â 45% o'r holl ymatebwyr. Gall trafndiaeth gyhoeddus fod yn allweddol i bobl sydd ag anableddau a phroblemau iechyd, oherwydd efallai nad yw rhai ohonynt yn berchen ar gar neu nid ydynt yn gallu gyrru. Rydym yn gwybod bod trafndiaeth gyhoeddus yng Ngheredigion wedi dioddef toriadau i'r gwasanaeth dros y blynyddoedd diwethaf ac mae rhai llwybrau wedi cael eu terfynu, ac mae hyn wedi cael effaith anghymesur ar y grŵp hwn.

Yn ogystal, roedd y grŵp hwn yn pryderu mwy ynghylch *methu gallu cael cymorth pan yn anhwylyd ac yn methu gofalu am eu hunain* (52%), o'i gymharu gyda 33% o gyfanswm yr ymatebwyr. Nid yw hyn yn peri syndod, oherwydd

efallai bod gan bobl sydd ag anableddau neu broblemau iechyd fwy o ymwybyddiaeth o'u goblygiadau iechyd yn barod, a sut y gallai'r rhain waethygu wrth iddynt fynd yn hŷn.

Beichiogrwydd a Mamolaeth

Nododd 1 ymatebydd eu bod yn disgwyl baban, nododd 2 ymatebydd eu bod wedi cael baban yn ystod y chwe mis diwethaf a nododd 1 ymatebydd eu bod ar gyfnod o absenoldeb mamolaeth ar hyn o bryd.

Nid yw'n peri syndod bod mwyafrif yr ymatebwyr hyn (3 o 4 neu 75%) yn nodi bod gofal plant digonol a fforddiadwy yn rhywbeth y byddai angen iddo fod yn ei le er mwyn iddynt wella eu ffyniant, o'i gymharu ag 16% yn unig o blith cyfanswm yr ymatebwyr. Yn ogystal, nododd mwyafrif yr ymatebwyr hyn (75%) mai ysgolion yn paratoi ein plant ar gyfer byd sy'n newid ac i fod yn arweinwyr newid oedd un o'r tri phrif bethau y maent yn ei werthfawrogi fwyaf ynghylch bod yn gyfrifol ar lefel fyd-eang, o'i gymharu gyda 24% o'r holl ymatebwyr.

Rhyw

Roedd llawer yn fwy o'r ymatebwyr i'n harolwg yn lles yn fenywod. O blith y 405 o ymatebwyr i'r arolwg, roedd 280 yn fenywod (69%), roedd 112 (28%) yn wrywod, ac roedd yn well gan 5 (1%) ddefnyddio term arall.

Wrth ystyried cymuned lewyrchus, roedd cyfranogwyr gwrywaidd yn rhoi mwy o bwys ar ddiogelwch incwm nag yr oedd menywod, wrth i 48% ddewis incwm sefydlog o'i gymharu gyda 34% o fenywod. O ran gofal iechyd, roedd mwy o wrywod (54%) yn pryderu am fetu gallu manteisio ar ofal iechyd neu gymorth arall, mor agos i'w cartref ag y bo modd neu a fyddai ar gael trwy dechnoleg, na menywod (33%).

Roedd mwyafrif (80%) yr ymatebwyr yr oedd yn well ganddynt ddefnyddio term arall am eu rhyw yn pryderu am gyflogwyr/darparwyr addysg yn anfodlon gwneud addasiadau rhesymol ar gyfer cyflogeion o wahanol oed, rhyw, hil, cefndir a/neu sy'n anabl, yn y dyfodol. Mae hyn yn cymharu â 24% o fenywod ac 16% o wrywod. Roedd 100% o'r ymatebwyr yr oedd yn well ganddynt ddefnyddio term arall am eu rhyw, yn gwerthfawrogi pobl yn eu hardal leol yn trin ei gilydd gyda pharch yn fwy na gwrywod (50%) a benywod (50%).

Ailbennu Rhywedd

Nododd 32 o ymatebwyr (8%) nad yw eu rhyw yr un fath â'r rhyw a neilltuwyd iddynt ar eu genedigaeth. Roedd nifer o'r ymatebion o'r grŵp hwn yn adlewyrchu'r canlyniadau cyffredinol o'r arolwg lles. Gwelwyd rhai eithriadau o ran bod yn gyfartal ac o ran cydlyniant cymunedol, fel y trafodir isod.

O ran sicrhau bod pethau yn decach i bawb, roedd y rhai a nododd nad oedd eu rhyw yr un fath â'r hyn a neilltuwyd iddynt ar eu genedigaeth yn fwy tebygol o adrodd am drosedd casineb (72%) o'i gymharu gyda 58% o'r holl ymatebwyr. Gan gyd-fynd â hyn, roedd y nodwedd hon yn fwy tebygol o fynegi pryder ynghylch triniaeth annheg (66%) o'i gymharu gyda'r holl ymatebwyr (56%), er mwyn gwneud pethau yn decach i bawb.

Er mwyn sicrhau cydlyniant cymunedol da, roedd y rhai a nododd nad oedd eu rhyw yr un fath â'r un a neilltuwyd iddynt ar eu genedigaeth yn credu bod angen mwy o wybodaeth am wasanaethau lles yng Ngheredigion (53%), o'i gymharu gyda 39% o'r holl ymatebwyr.

Cyfeiriadedd Rhywiol

Nododd cyfanswm o 41 o ymatebwyr nad ydynt yn heterorywiol/strêt. Nododd 21 ymatebydd (5%) eu bod yn ddeurywiol, nododd 7 ymatebydd (2%) eu bod yn fenyw hoyw/lesbiad, nodwyd arall gan 8 ymatebydd (2%) a dywedodd 5 ymatebydd (1%) eu bod yn ddyn hoyw.

Er mwyn sicrhau cydlyniant cymunedol da, roedd y rhai a nododd nad ydynt yn heterorywiol/strêt yn llawer mwy tebygol o herio stereoteipio negyddol (71%), o'i gymharu gyda 43% o'r holl ymatebwyr. Yn ogystal, roedd yr ymatebwyr hyn yn credu y dylem werthfawrogi amrywiaeth cefndiroedd ac amgylchiadau pobl yn fwy mewn ffordd gadarnhaol (63%) o'i gymharu gyda 42% o'r holl ymatebion.

Dywedodd 63% o'r ymatebwyr a nododd nad ydynt yn heterorywiol/strêt y byddai angen iddynt deimlo'n hyderus na fyddai mynegi pryderon am driniaeth annheg/adrodd am drosedd casineb yn cael canlyniadau negyddol iddyn nhw neu eu teulu, er mwyn sicrhau bod pethau yn decach i bawb, o'i gymharu gyda 51% o'r holl ymatebion. Yn ogystal, o ran ceisio sicrhau cydraddoldeb i bawb, roedd y rhai nad ydynt yn heterorywiol/strêt yn fwy tebygol o fod yn dymuno siarad gyda rhywun o wahanol gefndir, credo a/neu sy'n rhywun anabl (73%), o'i gymharu gyda 52% o'r holl ymatebwyr.

Priodas a Phartneriaethau Sifil

Nododd hanner yr ymatebwyr i'r arolwg eu bod yn briod (50%), nododd 24% eu bod yn seagl, nododd 10% eu bod wedi ysgaru/gwahanu, roedd 5% mewn Partneriaeth Sifil ac roedd 5% yn Wŷr/Gwagedd Gwedd.

Un maes lles y gwelwyd rhai gwahaniaethau rhwng y grwpiau hyn oedd ynghylch Ceredigion iachach. Roedd y gwŷr/gwagedd gwedd yn pryderu mwy ynghylch dim cael mynediad i ofal iechyd neu gymorth arall, mor agos i'r cartref ag y bo modd neu ar gael trwy dechnoleg (61%), ac roedd hyn yn cymharu gyda 57% o'r rhai a oedd yn briod neu mewn partneriaeth sifil, 56% o'r rhai a oedd wedi ysgaru neu wahanu a 40% o'r rhai a oedd yn seagl.

Crefydd a Chredoau

Nododd rhan fwyaf ein hymatebwyr nad oes ganddynt grefydd (50%) neu eu bod yn Gristion (pob enwad) (29%).

Dywedodd 1 ymatebydd eu bod yn Iddew/Iddewes (0%), dywedodd 1 eu bod yn Fwslim (0%), nododd 4 ymatebydd (1%) eu bod yn Fwdhydd a dywedodd 17 ymatebydd eu bod yn rhan o grefydd arall (4%).

Dywedodd mwyafrif yr ymatebwyr a nododd eu bod yn Iddew/Iddewes, Mwslim, Bwdhydd neu arall (74%) mai cael eu derbyn am bwy ydynt yw un o'r pethau y maent yn ei werthfawrogi fwyaf am fyw mewn cymdeithas gyfartal, ac roedd hyn yn cymharu gyda 41% o'r rhai a nododd eu bod yn Gristion neu heb grefydd.

Yn ogystal, er mwyn sicrhau cydlyniant cymunedol da, byddai 42% o'r rhai sy'n Gristnogion neu heb grefydd yn herio stereoteipio negyddol, o'i gymharu gyda 65% o'r rhai a nododd eu bod yn Iddew/Iddewes, Mwslim, Bwdhydd neu arall.

